

Przewodnik wycieczkowy po Regionie Blekinge

*Zapraszamy do naszych najpiękniejszych
zakątków przyrody*

Zapraszamy do odkrywania przyrody regionu Blekinge!

W Regionie Blekinge znajdują się zupełnie wyjątkowe obszary przyrodnicze. Nasze lasy liściaste ciągnące się wzdłuż wybrzeża oraz archipelag nie mają sobie równych w całym kraju. Przewodnik ten pomoże Ci odkryć te znane i nieznane perły przyrody. Każdy znajdzie tu coś dla siebie – zarówno doświadczeni traperzy, jak i rodziny z dziećmi. Znajdziesz tu dzikie lasy naturalne, kwitnące łąki oraz zacienione gaje dębowe. Opisujemy tu 43 najczęściej odwiedzane miejsca w Blekinge.

Wystarczy wybrać się na wycieczkę i cieszyć pięknymi widokami.

Berit Andnor Bylund
Wojewoda Województwa Blekinge

„Przewodnik wycieczkowy” został wydany przez Länsstyrelsen Blekinge län
[Urząd Wojewódzki Województwa Blekinge] w maju 2014 r.

371 86 Karlskrona, tel. +46 (0)10 224 00 00

Opracowanie graficzne i produkcja: Hans Andersson, Andersson Grafisk Form AB

Mapy: Kenneth Kaisajuntti. Kartprojekt AB

Zdjęcia: Robert Ekholm (o ile nie podano inaczej)

Pozostałe zdjęcia: Hans Andersson: str. 2, 3, 16, 17mh, 24n, 37n, 96m. Lotta Bergström: str. 27, 95ö.

Bergslagsbild: str. 40n, 45n, 51ö, 80, 89mh, 97. Muzeum Blekinge: 2 szt. str. 48. Markus Forsslund: str. 17n, 17öv, 18öv, 23nh, 25h, 36ö, 38mh, 39, 53h, 55n, 57ö, 74n, 79öv, 82, 83m, 90, 92nv. Anders Johansson: str. 26ö, 31m, 69ö, 94ö, 95mv.

Åke Nilsson: str. 40öv, 41nh. Nils-Gustaf Nydolf: str. 85h, 95nh.

Druk: Lenanders Grafiska AB. Papier: MultiArt silk

Mapy: © Länsstyrelsen Blekinge län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan (wszystkie mapy kontekstowe)

„Przewodnik wycieczkowy” można pobrać w formacie PDF na www.lansstyrelsen.se/blekinge
Egzemplarze drukowane można zamówić w zarządzie wojewódzkim.

ClimatePartner^o
climate neutral

Print | ID: 10730-1405-1003

Miljömärkt trycksak

Lokalizacja chronionych obszarów przyrodniczych

● 1–43 Najpiękniejsze obszary przyrodnicze Regionu Blekinge

● 44–102 Pozostałe rezerваты przyrody, zob. str. 92-93

Spis treści

Wstęp.....str. 3	24. Listerbyskärgård.....str.54
Maga pogładowastr. 4	25. Almöstr.56
Przybrzeżne lasy liściaste Regionu	26. Vambåsa hagmarker.....str. 58
Blekinge.....str. 8	27. Kvalmsöstr. 60
1. Ryssbergetstr. 10	28. Tromtöstr. 62
2. Stiby backestr. 12	29. Sännesshultstr. 64
3. Listershuvudstr. 14	30. Grindstuganstr. 66
4. Hanöstr. 16	31. Johannishus åsarstr. 68
5. Ljungaryda-Östafors bruk.....str. 18	32. Skärvastr. 70
6. Halenstr. 20	33. Älmteryd.....str.72
7. Kullanstr. 22	34. Björstorps hage.....str. 74
8. Mörrumsåns dalgång.....str. 24	35. Knösö.....str. 76
9. Kåringahejanstr. 26	36. Uttorp.....str. 78
10. Ire.....str. 28	37. Hästholmen-Ytterön.....str. 80
11. Långasjönässtr. 30	38. Torhamns udde.....str. 82
12. Tararps jättegrytorstr. 32	39. Steneryds lövängarstr. 84
13. Stilleryd.....str. 34	40. Hallarumsviken.....str.86
14. Stårnöstr. 36	41. Stora Romstr. 87
15. Eriksbergs stränder.....str. 38	42. Utklippanstr. 88
16. Bockön-Mjööstr. 38	43. Högasandstr. 90
17. Tärnö.....str. 40	Pozostałe rezerваты przyrody w
18. Tjärö.....str. 42	Regionie Blekinge.....str. 92
19. Järnavik.....str. 44	Różne formy ochrony.....str. 94
20. Lillagärde.....str. 46	Prawo publicznego dostępu do lasów i
21. Ronneby Brunnsparkstr. 48	obszarów przyrodniczych.....str. 96
22. Göstr. 50	Blekinge Arkipelag.....str. 97
23. Lindö uddestr. 52	Naturum.....str.98

Objaśnienie symboli

Parking	Pole golfowe	Oznakowany szlak wędrowny	Obszar ochrony ptactwa
Toaleta	Wieża obserwacyjna ptaków	Szlak Blekinge	Las iglasty
Miejsce do grillowania	Marina	Droga asfaltowa	Las liściasty
Łowisko wędkarskie	Prom	Droga utwardzona	Las poza rezerwatem
Kemping	Prom samochodowy	Droga	Teren uprawny
Wiatrochron	Wieża widokowa	Ścieżka	Inny teren otwarty
Kąpielisko	Wykopalisko	Tory	Teren przemysłowy
Szlak wędrowny	Geologiczne dziedzictwo przyrody	Linia energetyczna	Jezioro i ciek wodny
Ścieżka rowerowa	Biologiczne dziedzictwo przyrody	Strumień	Zabudowania
Szlak konny	Współrzędne GPS SWEREF 99 TM, WGS 84	Budowla	Podłoże platformowe
Ścieżka rekreacyjna	Zjazd E22	Opisane obszary	Obszary bagienne
Oświetlona ścieżka rekreacyjna	Prom	Poziomice, cięcie poziomicowe 5 m	

„Nigdzie indziej w kraju nie ma takiego połączenia lasu i morza. Cóż za światło ponad tym brązowym dywanem z liści! Swój udział w tym przepięknym zjawisku ma też światło dzienne – to gigantyczne lustro morza odbijające światło słoneczne, rozdzielające je i rozpraszające pod drzewami z takim natężeniem, że cień znika. Jasno jest w każdym zakamarku pomiędzy omszałymi blokami skał, w najgęstszych zaroślach w najdalszych zakątkach lasu.”

... „Ten pas wybrzeża porośnięty lasem liściastym jest tak zjawiskowo bogaty, tak przepętniony wszelkim kwieciem i życiem, siłą ogromnych drzew, żądzą ciała i zmysłów, że mówimy jednym głosem: to właśnie wiosna w całej krasie.”

(z książki „Południe Szwecji” Carla Friesa)

W Blekinge lasy liściaste sięgają samego brzegu morza

Pas przybrzeżny porośnięty lasami liściastymi w Regionie Blekinge rozciąga się od miejscowości Pukavik na zachodzie do Torhamn na wschodzie, a jego punkt centralny znajduje się na obszarze między Ronneby a Karlskroną. Jest to jedyny obszar archipelagu na Morzu Bałtyckim, w którym szlachetne gatunki drzew liściastych odciskają swe piętno na krajobrazie. Nigdzie indziej w kraju lasy dębowo-bukowe nie wcinają się tak głęboko w archipelag.

Obszar ten jest bogaty w różnorodne gatunki. Sprzyjający klimat z łagodnymi zimami, gorącymi latami i ciepłymi jesieniami sprawia, że dobrze czuje się tu wiele południowych, ciepłolubnych gatunków m.in. owadów, porostów i grzybów.

1 Ryssberget

Wysokość Gór Ryssberget wynosi ponad 160 metrów n.p.m. Stanowią one dominujący motyw w otaczającym je stosunkowo płaskim krajobrazie południowo-zachodniej części Blekinge. Dzięki przepięknej przyrodzie i terenom przyjaznym dla wędrowki cała część południowa jest miejscem chętnie uczęszczanym przez amatorów ruchu, wędrujących wytyczonymi ścieżkami przebiegającymi przez rezerwat.

W Górach Ryssberget znajduje się jeden z największych i najbardziej imponujących lasów bukowych w Szwecji

Inne powszechne gatunki drzew występujące w rezerwacie to dąb i grab pospolity. Są to często stare drzewa rosnące na wałach wydmy, których podłoże jest niewystarczająco urodzajne dla buków. Najuboższe, najbardziej strome chodniki skalne porastają sosny, a tereny wzdłuż strugi na południu porasta las bagienny, bogaty w olchy. Na obszarze graniczącym z podłożem kredowym półwyspu Listerlandet flora jest bogatsza; rosną tam m.in. rośliny zielne, takie jak żywiec cebulkowy i szczyr trwały. Pnie starych buków porastają liczne mchy i porosty.

Środowisko bogate w różnorodne gatunki

We wgłębieniach drzew swoje siedlisko mają również liczne owady, w tym także te bardzo nietypowe. Roślinność na mało urodzajnych glebach jest dość uboga, w niektórych partiach rosną

jednak szczawik zajęczy i przylaszczka pospolita. Dawniej, gdy w Górach Ryssberget wypasano świnię i inne zwierzęta, krajobraz był bardziej otwarty. Występowały tu wtedy pojedyncze buki i mniejsze skupiska drzew.

Góry Ryssberget to miejsce lęgowe dla czterech gatunków dzięcioła występujących w Blekinge. Typowe gatunki ptaków występujące w Górach Ryssberget to świstunka leśna, grubodziób zwyczajny, jer, zięba, modraszka i sójka.

Lasy obfitują w pożywienie dla ptaków drapieżnych; rezerwat jest siedliskiem myszołowa, jastrzębia, kani rudej, trzmielojada oraz aktywnego w nocy puszczyka. W lesie można natknąć się na ślady sarny, łosia, zająca, lisa i borsuka.

Najwyższa linia brzegowa od 14 tysięcy lat

Skała macierzysta Gór Ryssberget składa się z tzw. metawulkanitów, które liczą ok. 1700 milionów lat, co czyni je jednymi z najstarszych gatunków skalnych w Blekinge. Kiedy ok. 14 000 lat temu zniknął lądolód, wody roztopowe zebrały się w Niece Morza Bałtyckiego i utworzyły Lądolód Bałtycki, którego powierzchnia była najwyższa, gdy cały lód w południowej Szwecji uległ roztopieniu, a masa lądu nadal była obniżona. Ten poziom nazywany jest najwyższą linią brzegową i w Górach Ryssberget sięga on 57 metrów n.p.m. W miarę wypiętrzania się lądu w strefie wybrzeża powstawały nowe tereny. Drobnym materiałem skalnym był wmywany na skutek erozji morskiej i transportowany w głąb morza. Grubszy materiał skalny pozostał, zebrany w wałach wydmy.

Ślady z epoki brązu

Najstarsze odkryte ślady obecności człowieka na terenie Gór Ryssberget stanowią groby z

epoki brązu. Nie znaleziono śladów obiektów mieszkalnych, jednak nasi przodkowie korzystali z zasobów Gór Ryssberget, wycinając tu drzewo oraz wypasając krowy i świnię, a także na potrzeby polowania i mniejszych upraw. Podczas uprawy kamienistej gleby kamienie wydobywano, a następnie układano w stosy. Są to tzw. kamienice. Występują one bardzo licznie w Górach Ryssberget. Odkryto również kamienne zagrody, w których najpewniej trzymano świnię.

FAKTA

Dojazd: E22 Kierunek na Sölvesborg. Po kilkuset metrach należy skręcić w prawo przy znaku "P Ryssbergets naturreservat 1"

● N 56°04'02" E 14°35'31"

Udogodnienia: Parking, miejsce do grillowania, szlaki. Utworzono w roku: 2004. Gmina: Sölvesborg. Powierzchnia: 126 ha. Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody. Zarządca: Urząd Wojewódzki

2 Stiby backe

Wzgórze Stiby Backe to jeden z ostańców półwyspu Listerlandet. Najwyższy punkt tego wzniesienia znajduje się na wysokości 70 m. n.p.m. Na tej wysokości rozpościera się piękny widok na wąski pas łąd Kråkenabben, wzniesienie Listershuvud oraz wyspę Hanö. Na szczyt wzniesienia można dojść z miejscowości Hällevik ścieżkami prowadzącymi przez las liściasty pełen grabów i buków oraz przez łąki i tereny skalne. Wielość typów siedlisk występujących w rezerwacie sprawia, że zarówno świat zwierzęcy, jak i roślinny jest tu niebywale bogaty.

Pamiątki z czasów zlodowacenia

Wzniesienie Stibyberget wyraźnie odznacza się na równinnym terenie półwyspu Listerlandet. Posiada ono rozległe płaskowzgórze położone na wysokości 60 m. n.p.m. Skala macierzysta składa się z gruboziarnistego granitu typu Karlshamn. Wzniesienie Stibyberget to ostaniec. Istniało ono tu już w okresie kredy, około 100 milionów lat temu. W otoczeniu wzniesienia znajdują się złogi kredy z ówczesnego tropikalnego morza. Swoją ostateczną formę ostaniec uzyskał w czasie ostatniego zlodowacenia, kiedy to powierzchnia skalna została oszlifowana na skutek korazji. Większa część najwyżej położonych partii stanowią płaskie, rozległe płyty skalne. W płytach znajdują się rowki

Bogata flora

Na północny wschód od szczytu wzniesienia Stibyberget ziemia jest bogata w substancje odżywcze; roślinie tu las grabowy. Część pni drzew opleciona jest bluszczem. Wiosną roślinność jest najbujniejsza – występuje tu zawilec, zioło żółta i fioleki.

Róża sina

wyżłobione przez lód przebiegające w kierunku ruchu łądolodu. Strona zwrócona w kierunku ruchu lodowca nazywana jest stroną proksymalną. Strona proksymalna została wygładzona podczas nasuwania się lodowca. Po stronie przeciwnej, stronie dystalnej, gromadził się luźny materiał – morena. Taka forma ukształtowania powierzchni nazywana jest drumlinem i cieszy się dużym zainteresowaniem geologów. Na wzgórzu Stiby Backe morena została zdeponowana po obu stronach oraz na południe od rdzenia góry. Najciekawszy jest drumlin o owalnym kształcie znajdujący się wzdłuż zachodniej strony góry, długi na 4 km i szeroki na 1,3 km. Po stopieniu się łądolodu łąd zaczął się wypiętrzać. Wtedy po wschodniej stronie stoku zaczęły tworzyć się tarasy oraz wały wydmowe po stronie południowo-zachodniej o wysokości od 48 do 31 m. n.p.m.

Później pojawiają się rośliny typowe dla szlachetnych gatunków drzew liściastych, takie jak szczyr trwały i gwiazdnica wielkokwiatowa. Na łąkach rosną sasanka, macierzanka, niedośpiątek i przytulia. Pastwiska porastają sasanka, kurcze ziele, posłonek rozesłany, różne gatunki koniczyzny, goździk kropkowany oraz pszeniec zwyczajny. W zagajnikach rośnie piżmaczek wiosenny, kokoryczka wonna, pierwiosnek lekarski, kokorycz wężła i kokorycz drobna.

W rezerwacie występuje sporo gatunków małych ptaków, takich jak skowronek borowy czy słowik szary, oraz liczni przedstawiciele podrzędu śpiewających, m.in. jarzębatka.

Różne miejsca pochówku

W niedalekiej odległości od szczytu znajdują się kopce nagrobne z epoki brązu. W południowej części rezerwatu znajduje się zbiorowe miejsce pochówku, w którym spoczywa 50 ofiar epidemii cholery, która w 1853 r. dotarła na półwysp Listerlandet.

FAKTA

Dojazd: E22 **(IV 47)** Jedź drogą 123 w kierunku Noger-sund. Ok. 7 km dalej skręć w prawo przy znaku „Stiby Backe naturreservat”.
Udogodnienia: Parkingi, ścieżki wędrowne, toalety, miejsca odpoczynku. ● N 56°01'44" E 14°41'29"
Utworzono w roku: 1971. Gmina: Sölvesborg
Powierzchnia: 110 ha
Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody.
Zarządca: Urząd Wojewódzki

3 Listershuvud

Listershuvud to jedno z wielu wzgórz na półwyspie Listerlandet, które wznosi się ponad otaczające pola uprawne. 75-65 milionów lat temu ostańce te były wyspami w ciepłym morzu. Osady wapienne, które w tamtym czasie osiadły na dnie morza, leżą głęboko pod powierzchnią ziemi, jednak do dziś mają wpływ na roślinność i warunki glebowe. Szczyt wzniesienia znajduje się na wysokości 80 m. n.p.m. i oferuje piękny widok na zatokę Hanöbukten i półwysep Listerlandet.

Dawne otwarte pastwiska

Duża część wzniesienia Listershuvud była dawniej wykorzystywana do wypasu pastwiskowego. Spora powierzchnię rezerwatu stanowiły wtedy obszary bezdrzewne i tu pasły się zwierzęta. Ziemię uprawiano w pobliżu szczytu wzniesienia. Przez wiele lat większości terenów pastewnych pozwolono zarosnąć. Na terenie rezerwatu część tych pastwisk odbudowano w celu zachowania wspaniałych widoków ze szczytu Listershuvud oraz aby zapewnić sprzyjające warunki dla roślin i

zwierząt żyjących na naturalnych pastwiskach. Na pastwiskach, poza krzakami jałowca, rosną również bardziej niezwykle krzewy, takie jak kalina koralowa

Kapryfolium

czy berberys. Od poziomu najwyższej linii brzegowej, która tutaj znajduje się na wysokości 55 m., do linii brzegu występują tu wały wydymowe powstałe na różnych etapach rozwoju Morza Bałtyckiego. Dla tych, którzy chcą dowiedzieć się więcej na temat historii geologicznej – od okresu zlodowacenia do czasów teraźniejszych – dostępna jest ścieżka przyrodnicza wyposażona w tablice informacyjne. Górną formację wybrzeża stanowi wał Litorinavallen. Ponad nim znajduje się duży las grabowy, prawdopodobnie największy w Szwecji.

Jest tu również sporo lasów bukowych. Ponad 300 ha lasów obejmujących szlachetne drzewa liściaste

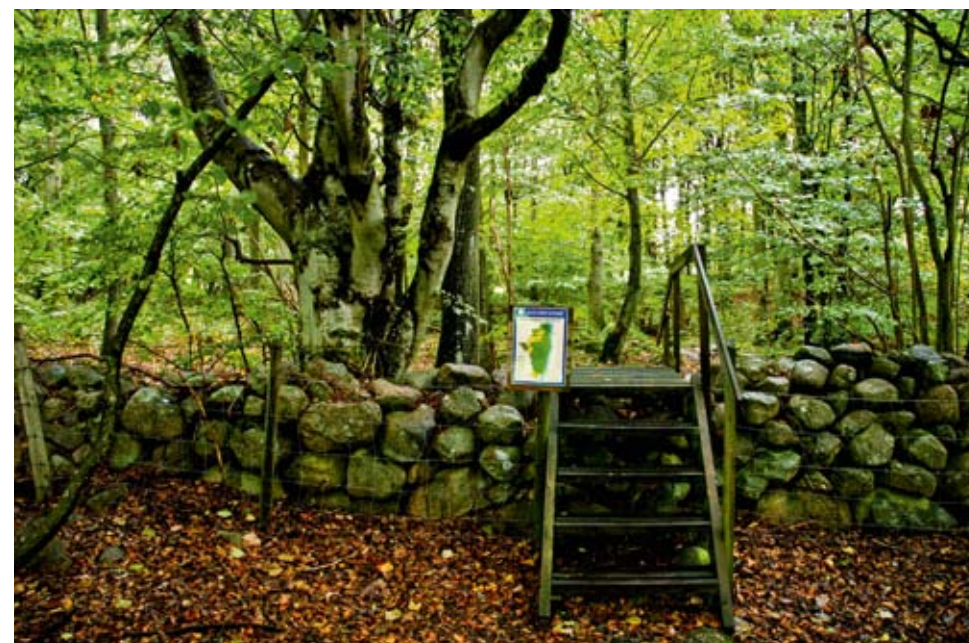
przeznaczono do swobodnego wzrostu. Wśród ptactwa zasiedlającego tutejsze lasy liściaste wyróżnia się m.in. duża populacja grubodzioba oraz regularne występowanie mniejszych muchołówkowatych. Występują tu też liczne sarny. W pobliżu wzniesienia Listershuvud oraz przy Getabjär znajdują się wykopaliska w postaci kamieni nagrobnych. W pobliżu znajduje się także petroglify.

INFORMACJE

Dojazd: E22 **(47)** Jedź drogą 123 w kierunku Nogersund, skręć w lewo na Hörvik na skrzyżowaniu T. Parkingi są oznakowane przy drodze. **N** 56°01'57" **E** 14°45'52" **N** 56°01'29" **E** 14°44'44"

Udogodnienia: Parkingi, ścieżki wędrowne, miejsca odpoczynku, toalety.

Utworzono w roku: 1993. Gmina: Sölvesborg
Powierzchnia: 475 ha pow. gruntów
Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody i osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki

Cztery kilometry na południowy wschód od półwyspu Listerlandet znajduje się wyspa Hanö. Przejazd statkiem turbinowym z Nogersund trwa 25 minut. W miarę zbliżania się do celu podróży wyspa imponująco wylania się z morza, a jej koroną jest dumna latarnia morska.

W części północnej wyspy znajduje się wielki granitowy blok skalny, którego korona mierzy ponad 60 m. nad poziomem Bałtyku. W południowo-zachodniej części wyspy rozpościera się morena końcowa obfitująca w bloki skalne. W części północnej krajobraz wyspy zdominowany jest przez step trawiasty, a w południowej – przez gęsty las obejmujący największą w Szwecji populację grabu. Flora na wyspie Hanö jest bardzo bogata. Do tej pory odnotowano tu około 230 gatunków roślin kwiatowych.

„Worki z grochem” zmieniają formę

Tzw. „Worki z grochem” na cyplu północnym to ostroga brzegowa zbudowana z otoczków, biegnąca w głąb morza. Składa się ona z milionów oszlifowanych przez wodę kamieni, które nieustannie znajdują się w ruchu, zmieniając kształt ostrogi w zależności od kierunku fal i wiatru.

Wysoka latarnia morska

Na najwyższej płycie skalnej wyspy Hanö stoi wysoka na 16 m. latarnia morska, wzniesiona w latach 1904-1906. To jedna z najjaśniejszych latarni na Bałtyku. Jej światło dociera na odległość 23,5 mili morskiej, czyli na ok. 40 km. Co 13,5 sekundy latarnia wysyła trzy błyski światła w stronę morza. Latarnia została zautomatyzowana w 1980 r.

Wyspa Hanö przez długi czas wchodziła w skład dóbr królewskich i należała do zamku Sölvesborg. W okresie połowowym z wyspy korzystali rybacy z całego Zachodniego Blekinge i Österlen. Wznosili oni szałas i prowizoryczne chaty, jednak nie mieszkali tam na stałe. Obok dawnego sióła Snuggeboda, na południe od miejscowości Hanöläge, znajdują się pozostałości z tamtego czasu, obejmujące fundamenty szałasów i miejsca cumowania łodzi. Na stałe ludzie osiedlili się na

wyspie Hanö dopiero w połowie XIX w. W połowie XX w. wyspę zamieszkiwało ponad 250 stałych mieszkańców. Potem liczba populacji już nie wzrosła.

Na Hanö żyje około 300 danieli.

Sprowadzono je na wyspę w 1956 r. w liczbie pięciu sztuk. W okresie letnim danielę żywią się roślinnością dostępną na wyspie, a zimą są dokarmiane.

Angielskie miejsce pochówku

W okresie Wojen Napoleońskich, w latach 1810-1812, wyspa Hanö była bazą angielskiej floty wojennej podczas manewrów na Morzu Bałtyckim. Pamiątką z tych czasów jest miejsce pochówku angielskich marynarzy, znajdujące się na płytach skalnych między latarnią i ostrogą brzegową. Spoczywa tu 15 marynarzy. Duży, drewniany krzyż postawiono tu dopiero w 1973 r. w związku z wizytą angielskiej fregaty na wyspie. „HMS Plymouth 21st of June 1973” – tak brzmi napis na krzyżu, który został wykonany z masztu angielskiego statku. Na wyspie znajduje się kilka dłuższych i krótszych ścieżek wędrownych.

Krajobraz jest różnorodny – od gęstych, bajkowych lasów liściastych z wysokimi paprociami i skałami porośniętymi mchem w części południowo-

wschodniej, po wysokie, jałowe skały obok latarni, z których rozciąga się wspaniały widok.

Spokoju nie zakłóca hałas samochodów. Słychać tylko szum fal morskich i szelest liści drzew. Nie trzeba obawiać się pogryzienia przez komary – na tej wyspie one nie występują.

INFORMACJE

Dojazd: E22 **47** Jedź drogą 123 w kierunku Nogersund, Prom z Nogersund, Blekingetrafiken, informacja o rozkładzie jazdy: +46 (0)455-569 00 lub www.blekingetrafiken.se.

● N 56°00'36" E 14°50'08"

Strona internetowa wyspy Hanö: www.hano.nu

Właściciel gruntu: Osoby prywatne

Cała wyspa Hanö, poza zabudowaniami i terenem latarni, jest sklasyfikowana jako Obszar Natura 2000.

Powierzchnia: 190 ha.

Danielę

5 Ljungryda-Östafors bruk

Na granicy regionów Skåne i Blekinge znajduje się Rezerwat Przyrody Ljungryda-Östafors Bruk. Przez ten pagórkowaty krajobraz biegnie – raz spokojnie, raz wartko – kręta rzeczka Holjeån. Od strony Blekinge rzeczka graniczy ze stromymi, porośniętymi lasem liściastym zboczami, które na swych wzniesieniach ulegają niejakiemu wygładzeniu, tworząc otwarte łąki i grunty piaszczyste. Na północy, na samym szczycie wzgórza rynny polodowcowej, znajduje się kopiec grobowy Kungagraven z epoki brązu.

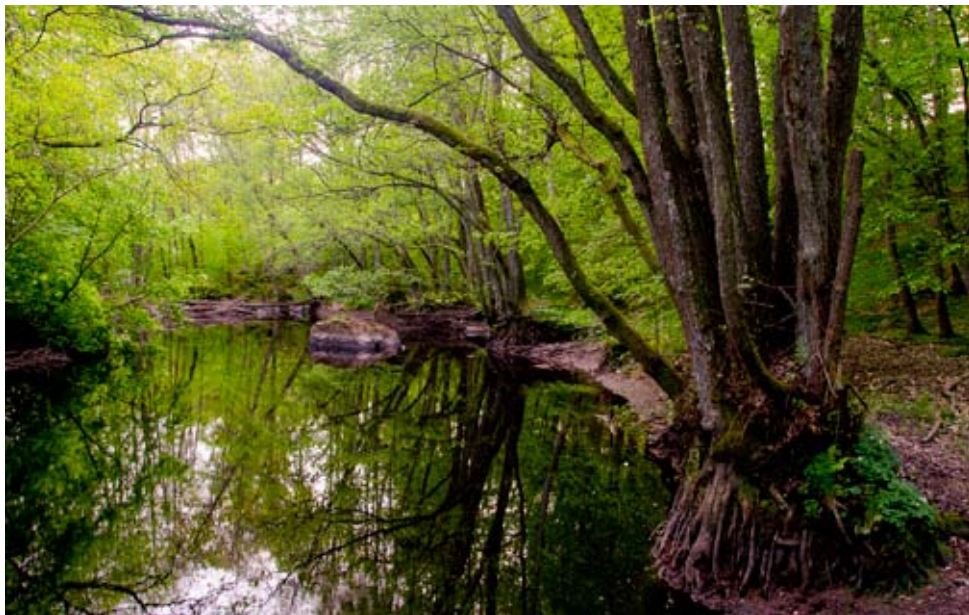
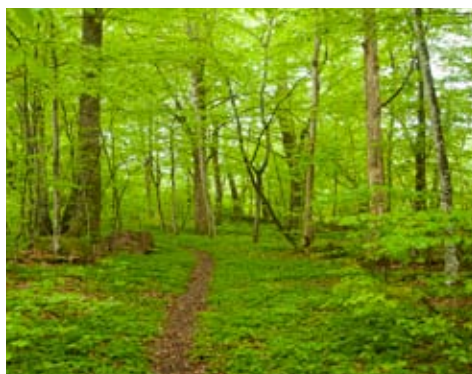
Rezerwat Przyrody położony jest na atrakcyjnym i przyjaznym dla amatorów rekreacji terenie. Obok rezerwatu przebiega szlak wędrowny i rowerowy Banvallsleden, a teren rezerwatu przecina szlak Skåneleden, podobnie jak część innych dróg i ścieżek. Od strony regionu Skåne dostępne są też wiatrochrony i miejsca odpoczynku. W rzeczce Holjeån posiadacze karty wędkarskiej mogą łowić ryby. Między Östafors i jeziorem Ivösjön przebiega szlak kajakowy.

Wartość geologiczna

Kiedy w 1986 r. utworzono rezerwat przyrody, celem było głównie zachowanie form polodowcowych. Również lasy liściaste oraz otwarte pastwiska miały zostać zachowane, a teren miał być przyjazny dla amatorów spędzania czasu na świeżym powietrzu. W 2012 r. obszar rezerwatu poszerzono o tereny od strony regionu Blekinge z kopcem Kungagraven oraz częścią żwirowni.

Zbocza porośnięte lasem liściastym

Rzeczka Holjeån jest siedliskiem wielu gatunków roślin i zwierząt, takich jak żaglik włoskowaty, długosz królewski, pliszka, ryby z rodziny łososiowatych, minóg strumieniowy, miętus pos-

polity i węgorz. Przy odrobinie szczęścia, można natknąć się też na zimorodka. Wzdłuż rzeki w dużej liczbie występuje olsza, którą upodobał sobie dzięciołek. Strome zbocza porośnięte głównie przez graby i dęby, ale także przez lipy, klony i buki, wznoszą się na kilkadziesiąt metrów ponad poziom rzeczki po stronie Blekinge. Wiosną w lasach rozpościerają się dywany zawilców. Na terenach równinnych występują suche, otwarte grunty trawiaste, na których rośnie m.in. saradela drobna.

Ścieżki wędrowne

Energię spadku wody rzeki Holjeån dawniej wykorzystywano jako nośnik energii w tartaku, młynie, fabryce gwoździ i garbarni. W latach 20. XX w. wodę zatamowano w Östafors od strony regionu Skåne, a energię wody wykorzystywano w wytwórni do lat 60. XX w. Potem zakończono działalność wytwórni i większość zabudowań wyburzono. W 2007 r. zburzono również zapory w Östafors, by rzeczka na powrót mogła swobodnie płynąć przez obszar rezerwatu oraz aby nie zakłócać tras wędrownych ryb w kierunku w górę rzeki.

Pliszka górka

INFORMACJE

Dojazd: Jedź drogą 116 na południe od Jämsköga w kierunku Näsum i Bromölla. Skręć przy znakach „Östafors” i „Naturreservat”.

Udogodnienia: Miejsce odpoczynku, wiatrochrony, parkingi, szlak Skåneleden

📍 N 56°12'47" E 14°30'57" 📍 N 56°13'06" E 14°31'00"

Utworzono: 1986, rozszerzono: 2012

Powierzchnia: 30 ha, z tym 19 ha w Skåne i 11 ha w Blekinge. Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody i osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki
Inne: Obszar Natura 2000

6 Halen

Rezerwat Przyrody Halen obejmuje części największego w Regionie Blekinge jeziora Halen oraz duże obszary leśne na południe od jeziora. Są to dawne tzw. okolice rozbójników (szw. Snapphanebyggder), nazywane czasem „Największą dziczą Szwecji”. Rezerwat położony jest niedaleko miejscowości Olofström i można do niego dotrzeć z kilku różnych miejsc. Jezioro Halen jest połączone z jeziorami Immeln, Filkesjön i Raslängen, a tereny te są chętnie odwiedzane przez amatorów kajakarstwa.

Lasy naturalne nadają dziki charakter

Niemal cały obszar rezerwatu jest porośnięty lasem. Najczęściej występującymi tu gatunkami drzew są świerk, buk, dąb, sosna i brzoza. Udział lasów iglastych jest mniej więcej taki sam jak łączny udział lasów liściastych i mieszanych. W częściach południowych w kierunku miejscowości Jämshög dominuje las bukowy. Niektóre części rezerwatu, głównie te znajdujące się w pobliżu stromego wybrzeża, na wyspach, oraz niektóre części lasu bukowego, zajmowane są przez starszy drzewostan, który nadaje tym terenom charakter dzikiego lasu pierwotnego. Obszar jest miejscami pofałdowany dzięki pagórkom i dużym blokom skalnym. Cały obszar jest położony powyżej najwyższej linii brzegowej (zob. str. 11).

Nur i rybołów

Ten bogaty w jeziora krajobraz jest siedliskiem wielu gatunków ptaków. Przy odrobinie szczęścia

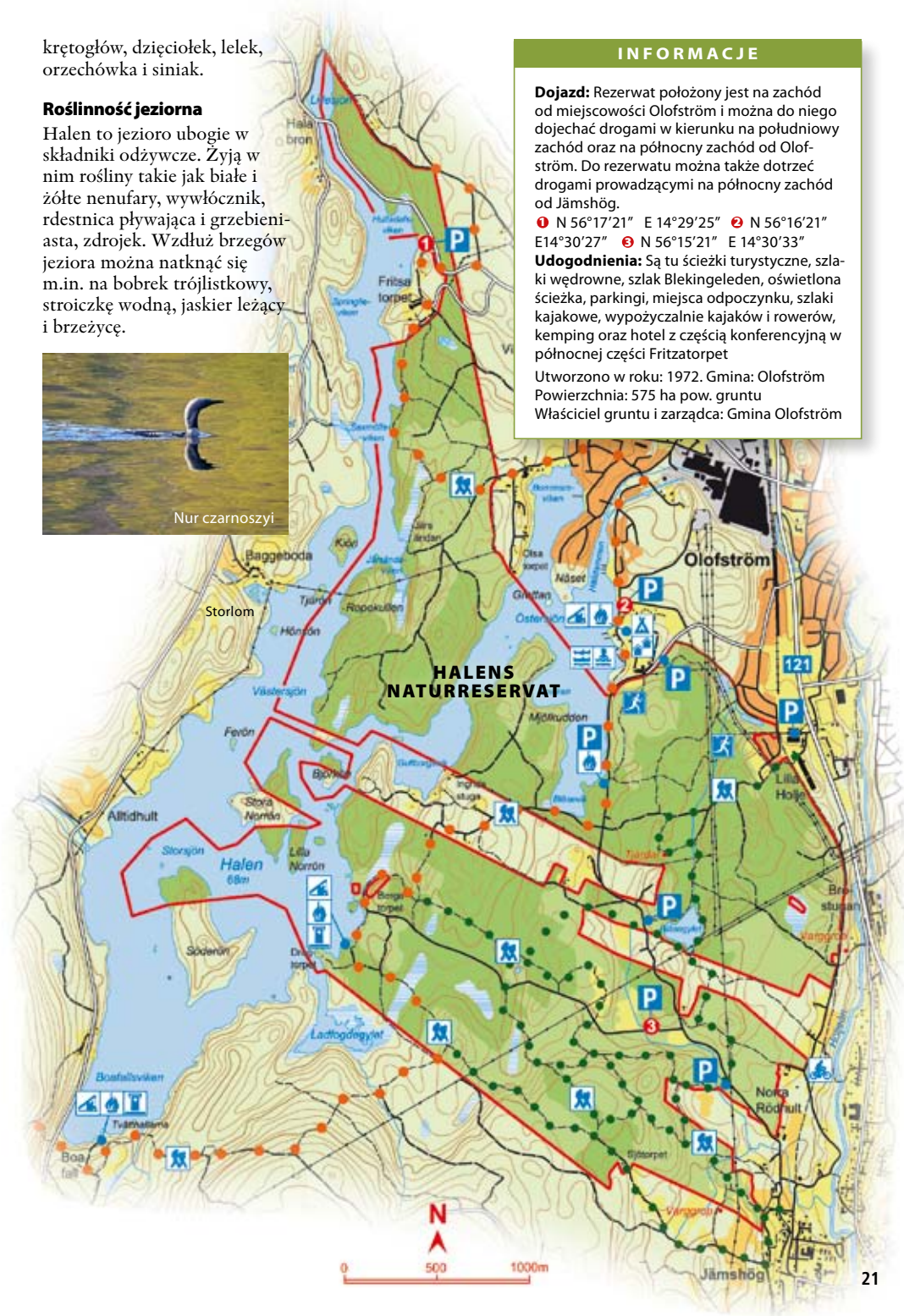
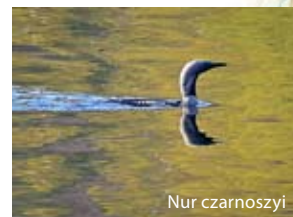
można zobaczyć rybołowa z jego długimi, jasnymi, wąskimi skrzydłami, wylatującego pazurami ryby z wody. Nury czarnoszyje, które również mają tu swoje obszary lęgowe, najczęściej można zaobserwować pływające na tafli wody. Oba te gatunki są wrażliwe na zakłócenia, dlatego należy omijać ich miejsca lęgowe, aby nie wypłoszyć ich z gniazd. Inne ptaki występujące w tym regionie to

krętogłów, dzięciołek, lelek, orzechówka i siniak.

Roślinność jeziorna

Halen to jezioro ubogie w składniki odżywcze. Żyją w nim rośliny takie jak białe i żółte nenufary, wywłócznik, rdestnica pływająca i grzebieniasta, zdrojek. Wzdłuż brzegów jeziora można natknąć się m.in. na bobrek trójlistkowy, stroiczkę wodną, jaskier leżący i brzeżyce.

INFORMACJE

Dojazd: Rezerwat położony jest na zachód od miejscowości Olofström i można do niego dojechać drogami w kierunku na południowy zachód oraz na północny zachód od Olofström. Do rezerwatu można także dotrzeć drogami prowadzącymi na północny zachód od Jämshög.

📍 N 56°17'21" E 14°29'25" 📍 N 56°16'21" E 14°30'27" 📍 N 56°15'21" E 14°30'33"

Udogodnienia: Są tu ścieżki turystyczne, szlaki wędrowne, szlak Blekingeleden, oświetlona ścieżka, parkingi, miejsca odpoczynku, szlaki kajakowe, wypożyczalnia kajaków i rowerów, kemping oraz hotel z częścią konferencyjną w północnej części Fritzatorpet

Utworzono w roku: 1972. Gmina: Olofström
Powierzchnia: 575 ha pow. gruntu
Właściciel gruntu i zarządca: Gmina Olofström

Na pofałdowanych łąkach i pastwiskach znajdują się kamienne mury, kamienice i inne ślady bytności człowieka na terenie Rezerwatu Przyrody Kullan. Różnorodność roślin i grzybów świadczy o tym, że ziemia była tu uprawiana przez długi czas. W okresie przesilenia letniego obfitość kwiecia na łąkach jest największa.

Historia Kullan

Krajobraz rolniczy i leśny na tych terenach został ukształtowany przez człowieka w ciągu wielu setek lat poprzez sianokosy, uprawę pól oraz wypas zwierząt. Do połowy XIX w. w południowej części rezerwatu dominowały mokradła. W drugiej połowie XIX w. mokradła odwodniono w celu stworzenia nowych pól uprawnych. W połowie XX w. zaprzestano sianokosów i uprawy roli, a ziemię przeznaczono na pastwiska. Dzięki wypasowi zwierząt zachowano przestrzeń otwartego krajobrazu.

Różnorodność terenu

Łąki i pastwiska rezerwatu Kullan obfitują w różne gatunki – zanotowano tu ponad 200 roślin naczyniowych oraz grzybów! Obfitość kwiecia jest największa w okresie przesilenia letniego, kiedy to kwitnie m.in. arnika górską, podkolan biały i storczyk plamisty. Wiele gatunków roślin jest zależnych od regularnego wypasu lub koszenia.

Ślady dawnych czasów

W rezerwacie można zobaczyć mury kamienne, kamienice, dawne systemy dróg i ścieżek, dół wyłożony kamieniami oraz mielerz. Pozostałości te opowiadają historię użytkowania ziemi na

tym terenie. Obok gospodarstwa znajdują się drzewa noszące jedynie ślady ulistnienia, tzw. drzewa ogłowione. Dawniej liście były ważnym składnikiem zimowej paszy dla zwierząt.

Zróżnicowany las liściasty

W północnej części rezerwatu w okresie letnim wypasano zwierzęta. Po zaprzestaniu wypasu pomiędzy rozsianymi, wielkimi szlachetnymi gatunkami drzew liściastych wyrosły graby, lipy, klony i brzozy. Tak różnorodne środowisko leśne jest dziś siedliskiem ptactwa, m.in. kilku gatunków dzięcioła.

Strzępotek perelkowiec

Pärlgräsfjäril

INFORMACJE

Dojazd: Jedź drogą 121 z Olofström do Vilshult. Ok. 7 km na północ od Olofström i ok. 1 km na południe od Vilshult skręć na zachód w mniejszą, słabiej oznakowaną drogę z barierami po obu stronach. Przejedź przez tory kolejowe i skręć w lewo. Ok. 1 km dalej znajduje się parking. Granice rezerwatu wyznacza zachodnia strona drogi.

● N 56°19'59" E 14°28'49"

Utworzono w roku: 2003. Gmina: Olofström
Powierzchnia: 41 ha. Właściciel gruntu: Sveaskog.
Zarządca: Urząd Wojewódzki

8 Mörrumsåns dalgång

Rezerwat Przyrody Mörrumsåns Dalgång rozciąga się na odległości 11 km wzdłuż rzeki, od miejscowości Svängsta na południu do jeziora Hemsjö na północy. Rzeka Mörrumsån jest największym ciekim wodnym Blekinge i jednym z najbogatszych w Szwecji. Żyje w nim m.in. łosoś, troć i perłoródka rzeczna.

Poza samą rzeką rezerwat obejmuje cenne krajobrazy kulturowe, przebogate w różne gatunki drzew lasy liściaste oraz las sosnowy przypominający las pierwotny. Wybierz się na wędrowkę szlakiem Laxaleden i odkryj tę różnorodną, miejscami spektakularną naturę oraz różne oblicza rzeki – od leniwych odcinków na południu po rwące partie na północy.

Wyspa bogata w gatunki

Rzeka Mörrumsån jest słynna na skalę międzynarodową ze względu na swoje zasoby łososia i jest ważnym dostarczycielem dzikiego łososia dla Bałtyku. Żyje tu kilka gatunków małych i ponad połowa występujących w Szwecji gatunków ryb słodkowodnych. Podczas badania zwierząt przydennych natrafiono na wiele gatunków wrażliwych na zakwaszenie oraz wymagających czystej wody. Przy odrobinie szczęścia można spotkać tu zimorodka, pliszkę i pluszcza. W ostatnich latach osiedliły się tu wydry. Lasy na terenie rezerwatu są bardzo bogate w różne gatunki drzew, np. na wyspach znajdujących się na rzece, na wzgórzach oraz na stromych zboczach. Lasy te nie były użytkowane w szerszym zakresie i znajduje się w nich wiele starych drzew, a także drzewa martwe.

Od dawna zasiedlony

Rzeka Mörrumsån od dawna pełni wiodącą rolę w tym rejonie, a wąwóz został zasiedlony już w epoce kamienia. Jest tu wiele śladów dawnego wykorzystania gruntów, jak np. tarasy uprawne,

kamienice, ogłowione drzewa liściaste, mury kamienne i drogi przeznaczone do pędzenia zwierząt. To, co kiedyś było łąkami kośnymi i polami uprawnymi, dziś zwykle jest pastwiskiem. Niedaleko Hårnäs znajduje się największa w Blekinge podmokła łąka, nadal wykorzystywana. Gdy poziom wody w rzece podnosi się, łąka jest zalewana, dzięki czemu jest zaopatrywana w substancje odżywcze.

Wycieczka piesza lub rowerowa szlakiem Laxaleden wzdłuż rzeki

Wzdłuż rzeki Mörrumsån biegnie liczący 30 km szlak Laxaleden. Szlak jest oznakowany informacjami o pozostałościach historycznych, takich jak stare młyny, fabryki oraz hydroelektrownie. W Susekull szlak Blekingeleden łączy się ze szlakiem Laxaleden. W miejscowości Hallandsboda można zejść ze szlaku i przedostać się na drugi brzeg rzeki przez most wiszący.

9 Kåringahejan

Rzeka Mörrumsån płynie przez rezerwat przyrody o długości 4,5 km w głębokiej dolinie ryftowej. Gdziekolwiek zbocza doliny opadają ku rzece z wysokości do 40 m. Urwiska doliny porastają lasy o charakterze lasów pierwotnych. Na stromych zboczach rosną sosny, buki i dęby.

Obszar bogaty w różnorodne gatunki

Rzeka Mörrumsån, będąca największą rzeką Blekinge, jest najbogatszym w różnorodne gatunki ciekim wodnym w Szwecji, zarówno jeśli chodzi o ryby, jak i pozostałą faunę. Rzeka jest jednym z głównych dostarczczyeli dzikiego łososia dla Morza Bałtyckiego. Występowanie łososia w rzece datuje się już na 1231 r.

W Mörrumsån odnotowano jeden z najrzadszych w Szwecji gatunków małży słodkowodnych – skójkę gruboskorupową. Żyją tu również różne gatunki ptaków, m.in. liczna populacja pluszcza zwyczajnego i pliszki górskiej oraz pojedyncze pary zimorodka.

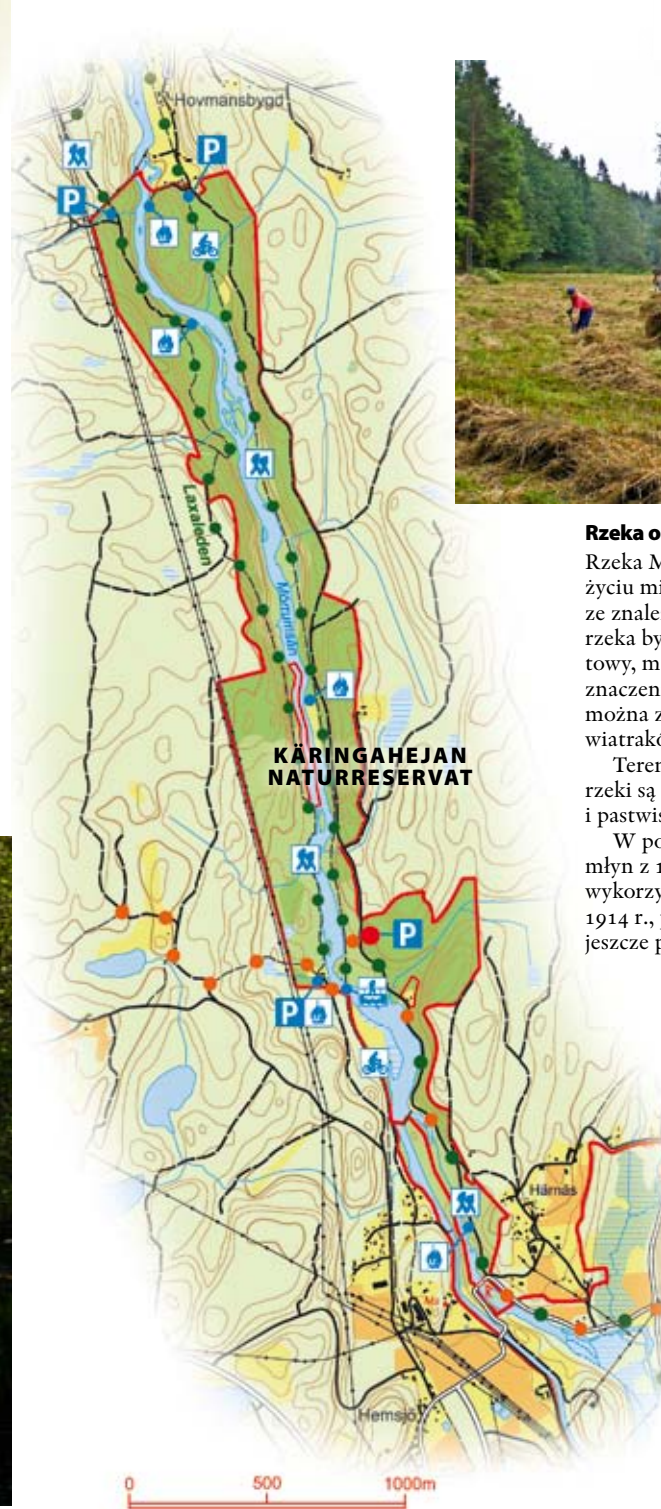
Pełna życia rzeka i otaczające ją lasy liściaste, otwarte połacie ziemi i zabudowania stanowią również idealne warunki dla nietoperzy. Występuje tu kilka interesujących gatunków tych stworzeń, np. karlik malutki i nocek Natterera. Obszar ten zapewnia korzystne uwarunkowania

Zimorodek

dla rozwoju wielu zwierząt lądowych. Przy rzece kilkakrotnie zaobserwowano wydry.

Wśród bardziej unikalnych roślin występujących na terenie rezerwatu wymienić można m.in. bezlist okrywowy i żaglik włoskowaty.

Zbiórka siana na madach

Rzeka o ogromnym znaczeniu

Rzeka Mörrumsån odgrywała ogromną rolę w życiu mieszkających tu ludzi od wielu lat. Najstarsze znaleziska datują się z epoki kamienia. Dawniej rzeka była wykorzystywana jako szlak transportowy, m.in. do spławu drewna. Miała również duże znaczenie jako źródło energii – wzdłuż biegu rzeki można znaleźć pozostałości małych tartaków i wiatraków.

Tereny znajdujące się po wschodniej stronie rzeki są płaskie. To pozostałości po łąkach kośnych i pastwiskach.

W południowej części rezerwatu znajduje się młyn z 1877 r. Wytwarzano w nim mączkę kostną wykorzystywaną jako nawóz. Młyn pracował do 1914 r., po tym czasie produkowano tu gont, a jeszcze później – skrzynie.

INFORMACJE

Dojazd: E22 **51** Jedź drogą 126 na północ od Svängsta do Hemsjö, przejeźdź przez rzekę Mörrumsån w kierunku Härnäs, za mostem kamiennym skręć w lewo.

● N 56°21'55" E 14°41'13"

Udogodnienia: Parkingi, miejsca odpoczynku, ścieżki wędrowne. Wzdłuż rzeki znajduje się stary nasyp kolejowy z czasów, kiedy między Karlshamn i Vislandą jeździł pociąg. Nasyp ten jest obecnie częścią szlaku pieszego i rowerowego.

Utworzono w roku: 1996.
Gmina: Karlshamn i Olofstrom
Powierzchnia: 118 ha pow. gruntów
Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody, Sydkraft i osoby prywatne.
Zarządca: Urząd Wojewódzki

Najlepiej zachowane krajobrazy rolnicze Regionu Blekinge znajdują się w Ire – żywym muzeum dawnej racjonalizatorskiej działalności rolniczej prowadzonej na dużą skalę. Zachowanie tego dziedzictwa kulturowego wymaga corocznej pracy podobnej do tej wykonywanej przez dawnych chłopów. Pod koniec lata co roku ostrzy się kosy, aby były skutecznym narzędziem pracy i świadectwem kultury.

Zagłęb się w historię

Ire to wspaniały przykład dawnego, tradycyjnego krajobrazu rolniczego. Są tu dobrze zachowane łąki, pola uprawne i pastwiska. Teren ten wygląda dokładnie tak samo jak setki lat temu. Takich miejsc jest już bardzo niewiele, szybko znikają, dlatego Ire to tak ważne ogniwo w naszej historii. Północno-zachodnią część rezerwatu stanowią lasy, w których dawniej wypasano zwierzęta. Spora część lasu jest dotknięta szkodami spowodowanymi przez sztormy oraz szkodnika – kornika drukarza.

Wieś Ire

Wieś Ire powstała prawdopodobnie w okresie średniowiecza. Najstarsze znane informacje na jej temat pochodzą z 1658 r.; wtedy we wsi było tylko jedno gospodarstwo. Późniejsza historia wsi jest dobrze udokumentowana. Gospodarstwa dzielono

i łączono. Dzisiaj w Ire znajdują się dwie dawne zagrody chłopskie: Håkansgården i Josefsgården. Obie zostały odrestaurowane w ich pierwotnym kształcie. Gospodarstwo Josefsgården zostało nazwane po swoim ostatnim właścicielu – Josefie, który zmarł w 1984 r. i był ostatnim z rolników-rolników we wsi Ire. Przez całe swoje życie Josef uprawiał ziemię w taki sam sposób, w jaki robili to jego przodkowie. Oba gospodarstwa stanowią bardzo cenną część rezerwatu.

Ślady w krajobrazie

Imponujące stopy kamienne, tzw. kamienice, i mury kamienne znajdujące się w Ire oraz drzewa, które od dawien dawna ogławiano, stanowią świadectwo zwyczajów dawnych mieszkańców tych ziem i należą do naszego dziedzictwa kulturowego. Ponadto występuje tu duża różnorodność biologiczna. Ptaki i nietoperze chętnie osiedlają się w zagłębieniach starych, ogłowionych drzew. Oświetlone słońcem kamienice i mury to ważne siedliska owadów i gadów.

Łąka jest matką pola uprawnego

Dawniej łąka była istotnym rodzajem ziemi. Na łąkach rosła zimowa pasza dla zwierząt gospodarskich. Wielkość łąki była zatem wyznacznikiem tego, ile zwierząt można było wykarmić w gospodarstwie w okresie zimowym. Liczba zwierząt określała z kolei ilość nawozu na potrzeby uprawy, co wyznaczało wielkość pól uprawnych. To ten łańcuch zależności stał się początkiem starego powiedzenia „Łąka jest matką pola uprawnego”. I tradycja ta nadal jest żywa – w Ire łąki nadal są koszone, a pola uprawiane.

Obfitość kwiecia

W okresie letnim wieś Ire rozkwita. Jastrun, dzwonek okrągłolistny, kukułka płamista, arnika górska, krzyżownica zwyczajna i czarcikęs łąkowy – wszystkie te kwiaty wraz z pozostałą roślinnością tworzą wspaniałą obfitość kwiecia.

Zachowanie różnorodności roślin łąkowych wymaga odpowiedniego utrzymania gruntów poprzez wypas i koszenie. Łąki kosi się dopiero po przekwitnięciu roślin zielnych, co sprzyja różnorodności owadów. Przykładem jest zagrożona wyginięciem pszczołka świerzbnicówka, która żywi się pyłkiem świerzbnicy polnej.

INFORMACJE

Dojazd: E22 Jedź drogą krajową 29 na północ. Tuż przed granicą regionu Småland znajduję się drogowskaz kierujący w lewo na drogę 629.

● N 56°20'39" E 14°52'13"

Udogodnienia: Parkingi, ścieżki wędrowne, miejsca palenia ognisk. Ścieżka wędrowna w lesie świerkowym jest obecnie niedostępna. Utworzono w roku: 1986. Gmina: Karlshamn Powierzchnia: 59 ha Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody. Zarządca: Urząd Wojewódzki

11 Långasjönäs

Rezerwat Przyrody „Långasjönäs naturreservat” położony jest na granicy pomiędzy krajobrazem mieszanym a obszarami leśnymi. Obszar ten obejmuje przepastne lasy świerkowe na północy oraz obficie ulistnione lasy dębowo-bukowe w części południowej. Jest tu też kilkanaście jezior, z których największe jest jezioro Långasjönäse ze swymi pięknymi, piaszczystymi plażami oraz czystą wodą.

Popularny teren rekreacyjny

Rezerwat oferuje wspaniałe możliwości rekreacyjne przez cały rok. Rozbudowany system dróg leśnych, szlaków wędrownych oraz ścieżek rekreacyjnych zachęca do aktywności fizycznej i pieszych wycieczek. Większość oznaczonych ścieżek ma swój początek w ośrodku Nytorpet należącym do organizacji non-profit Friluftsrämjandet. Na terenie ośrodka znajdują się miejsca do grillowania, kąpieliska oraz sauna opalana drewnem.

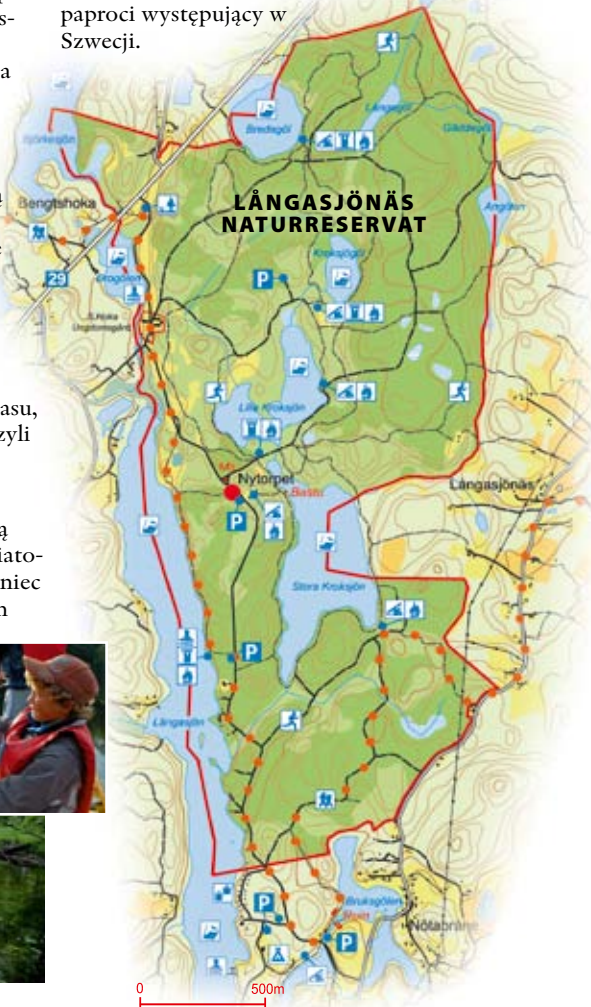
Ryby, ptaki wodne i „krewetka polodowcowa”

Jeziora znajdujące się na terenie rezerwatu są idealnym miejscem do wędkowania; żyje tu szczupak, okoń oraz sztucznie wprowadzone gatunki z rodziny łososiowatych, np. pstrąg tęczowy i golec. W jeziorze Stora Kroksjön występują tzw. relikty polodowcowe – gatunki, które przetrwały tu od czasów ostatniego zlodowacenia. Te „żywe skamieliny” to niewielkie skorupiaki żyjące w jeziorze od czasu, gdy było ono jeszcze połączone z morzem, czyli od 10 000 lat.

Roślinność lasów liściastych

Wiosną i wczesnym latem ziemię pokrywają drobne, białe kwiatki gwiazdnicy wielkokwiatowej. Później, w okresie letnim, kwitnie pszeniec gajowy – łatwo go rozpoznać po fioletowych przylistkach i złotożółtych kwiatkach. Innymi ciekawymi rosnącymi tu

roślinami są groszek czerniejący i okryz szerokolistny. Na północny wschód od jeziora Stora Kroksjön znajduje się las bagienny, w którym napotkać można nietypowe rośliny, takie jak turzycza długokłosa, rzeżucha leśna i czartawa pośrednia. Wzdłuż rzeki Mieån rośnie długosz królewski – największy gatunek paproci występujący w Szwecji.

Ptasie śpiewy

W tych zróżnicowanych lasach liściastych, w których pełno jest martwych drzew i pustych w środku pni, występuje mnóstwo gatunków ptaków. Wśród ptasiego chóru usłyszeć można śpiew kapturki i świstunki leśnej. Przy odrobinie szczęścia można zobaczyć grubodzioba zwyczajnego przemykającego przez listowie drzew. Jest to płochliwy ptaszek o pięknym, kolorowym upierzeniu i mocnym dziobie. Innym ciekawym gatunkiem, który występuje na tym terenie, jest muchołówka mała.

Krajobraz kulturowy

Dawniej teren rezerwatu należał do dwóch dużych majątków położonych w dwóch różnych wsiach: Långasjönäs i Södra Hoka. W XVIII i XIX w. Była tu papiernia, gorzelnia, młyn, tartak, fabryka skrobi oraz około 20 zagrod. Teraz

widać tu tylko ruiny dawnych zabudowań. Pozostałości po dawnych zagrodach, mury kamienne i kamienice to ślady świadczące o historii tego miejsca. Znajdowała się tu także papiernia działająca do 1919 r., kiedy to została zniszczona w wyniku pożaru. Imponujące ruiny są tu jednak do dziś.

Pola, łąki i pastwiska obsadzono drzewami iglastymi, a część z nich na powrót porosły lasy liściaste. Obok wsi Södra Hoka znajdują się pastwiska, na których rosną imponujące jałowce oraz inna roślinność, jak np. dąbrówka piramidalna, goździk kropkowany i krzyżownica zwyczajna.

INFORMACJE

Dojazd: E22 (51) Jedź drogą 29 w kierunku Växjö. Na północ od Asarum kieruj się znakami na Långasjönäs. ● N 56°15'02" E 14°51'06"

Udogodnienia: Parkingi. Pewne ułatwienia dostępu. Domki letniskowe, kemping, kąpielisko z parkingiem i sklepikiem obok Långasjönäs. System ścieżek, narciarska ścieżka biegowa. Szlak Blekingeleden z metą etapu na kempingu Långasjönäs. Możliwość noclegu w dworku Södra Hoka. Dla posiadaczy karty wędkarskiej wędkowanie w jeziorach Stora Kroksjön i Lilla Kroksjön oraz Kroksjögyll. Więcej informacji udziela biuro podróży w Karlshamn, tel. +46 (0)454-812 03. Utworzono w roku: 1990. Gmina: Karlshamn Powierzchnia: 463 ha pow. gruntów Właściciel: 463 i zarządca: Gmina Karlshamn

12 Tararps jättegrytor (Naturminne)

Na północny wschód od Asarum, w Tararp, znajduje się obszar górski z kilkudziesięcioma kotłami wirowymi o różnej wielkości – największe z nich mają cztery metry średnicy i cztery metry głębokości. Kotły wirowe w Tararp są chronione jako dziedzictwo przyrody.

Kotły wirowe rozpalają wyobraźnię od dawna. W podaniach ludowych mówi się o wychodzących z zagłębień skalnych olbrzymach, które gotowały w kotłach jedzenie. Wrzucenie monety do kotła w wielu miejscach jest równoznaczne z zapewnieniem sobie szczęścia w połowach. Kotły wirowe zostały wyłobione w skałach przez płynącą z ogromną siłą wodę z lądolodu, niosącą ze sobą kamienie i gruz. Kocioł przedstawiony na następnej stronie pękł i uległ podzieleniu, dzięki czemu można zobaczyć jego przekrój.

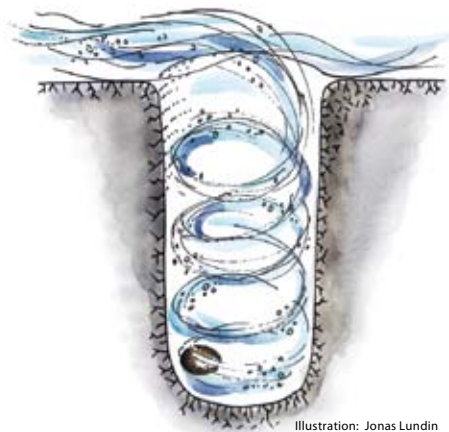

Illustration: Jonas Lundin

Kowalik

INFORMACJE

Dojazd: E22 Jedź drogą 29 w kierunku Växjö. Na północy od Asarum skróć w prawo na Långasjönäs. Jedź tą drogą aż do drogi zjazdowej na Tararp. Kieruj się na Farslycke. Na skrzyżowaniu czterech dróg w Tararp zobaczysz znak z Krzyżem św. Jana oraz drogowy znak „Jättegrytor”
● N 56°13'48" E 14°52'47"

Utworzono w roku: 1966. Gmina: Karlshamn
Powierzchnia: 2 ha. Właściciel gruntu: Osoby prywatne. Zarządca: Gmina Karlshamn

13 Stilleryd

Rezerwat Przyrody Stilleryd to popularny i chętnie uczęszczany obszar przyrodniczy z miejscami do palenia ognisk i kąpieliskami oraz oznaczonym szlakiem turystycznym. W wielu miejscach na terenie rezerwatu odnaleźć można ślady działalności człowieka – od miejsc pochówku z epoki brązu i żelaza po nie tak dawne pozostałości w postaci zamkniętych kamieniołomów i betonowych bunkrów.

Przyroda w rezerwacie Stilleryd to mieszanka jałowego podłoża platformowego, lasów pełnych drzew o powykręcanych konarach oraz obszarów trawiastych wykorzystywanych do wypasu. Wśród drzew przeważa dąb. Tam, gdzie najbardziej operuje wiatr, a pokrywa ziemi jest cienka, rosną niskie drzewa o powykręcanych konarach. Wrzosi, porosty i rośliny gruboszowate, takie jak rozchodnik ostry, składają się na tę dość tu ubogą florę, charakterystyczną dla terenów skalistych. W szczelinach i rozpadlinach roślinność jest bogatsza; rośnie tu m.in. zagrożona wyginięciem róża puchata. Najbardziej różnorodna roślinność występuje w części północno-wschodniej. Wzdłuż równinnych obszarów wypasu rosną m.in. orchidee, listeria jajowata oraz podkolan biały.

Uprawiane od dawna

Równinne tereny w północno-wschodniej części rezerwatu uprawiano co najmniej od przełomu XVIII i XIX w. Na początku XX w. były tu łąki kośne, z których miejscowi chłopcy zbierali siano. Później ziemię tę przeznaczano pod wypas. Użytkowanie gruntów jest ważne z punktu widzenia zachowania otwartych przestrzeni, które od wielu stuleci są charakterystyczne dla tych terenów. Także lasy i tereny skalne znajdujące się w obrębie rezerwatu – „Ośle łąki” – od dawna wykorzystywane były do wypasu zwierząt. Również obecnie latem prowadzony jest tu wypas.

Bogata flora pod powierzchnią wody

Po powierzchni wody rozpościera się podłoże

skalne, obejmujące odkryte, twarde dno zamieszkałe przez glony i morskie gatunki ryb w rejonach bardziej oddalonych od brzegu, jak również bardziej zaciszne siedliska o miękkim dnie, porośniętym roślinami naczyniowymi, zamieszkałe przez ryby słodkowodne. Ptaki wodne mają się dobrze na obszarze archipelagu wchodzącego w skład rezerwatu przez cały rok. W okresie letnim wysepki są miejscem wylęgu kilku gatunków, m.in. brodziec piskliwy, edredona, kamusznika, rybitwy rzecznej i rybitwy popielatej. Częstym gościem jest tu bielik zwyczajny.

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22, kieruj się znakami na Vekerum. Zjedź na kąpielisko Stilleryd, następnie w kierunku Yttre Stilleryd, po przejechaniu 1 km jedź drogą na Drösebo. ● N 56°09'19" E 14°47'22"
Udogodnienia: Parking, oznakowana ścieżka wędrowna, miejsca do grillowania i kąpieliska

Utworzono: 1967, poszerzono: 2012
Powierzchnia: 83 ha, w tym 25 ha gruntów
Właściciel gruntu: Osoby prywatne i Gmina Karlshamn
Zarządca: Urząd Wojewódzki
Inne: Obszar Natura 2000

Stårnö, górzysty półwysep, położony bezpośrednio na południowy zachód od Karlshamn, to jeden z najbardziej cenionych terenów rekreacyjnych w Karlshamn. Można się tu kąpać, wędkować, zbierać grzyby itp. Są tu przepiękne lasy bukowo-dębowe, w których można spacerować, oraz skały, na których można przysiąść i wypić kawę.

Rezerwat Przyrody Stårnö obejmuje pagórkowaty półwysep, którego wysokość n.p.m. sięga 50 m., a różnice poziomów są znaczne, oraz szeroki korytarz ze skał zwanych diabazem (czarny granit), przecinający półwysep na dwie części.

Różnorodność gatunków drzew, wśród których występuje buk, dąb i sosna – wiele z nich starych – w połączeniu z południowym położeniem i sprzyjającym klimatem tworzy idealne warunki dla życia wielu interesujących gatunków zwierząt i roślin.

Piękne miejsca widokowe

Stårnö posiada dwa wyraźne wzniesienia. Na wzniesieniu północnym oferującym wspaniałe widoki znajduje się Höga Rör – duży kurhan z

epoki brązu, sprzed 1000 lat p.n.e. Wzniesienie południowe nazwane jest Wzgórzem Stosów Ogniskowych – być może było ono wykorzystywane do naprowadzania lub sprowadzania na manowce statków. W 1679 r. angielski bryg o nazwie Altäre naprowadzono do miejsca, w którym znajduje się głaz narzutowy „Altäre hall”.

Wybrzeże półwyspu to wybrzeże szkiełowe; są tu barańce, rysy lodowcowe, kotły wirowe i niecki skalne. Wały przybrzeżne z czasów Morza Litorynowego znajdują się na nieco wyżej położonych terenach. Występują tu liczne plaże pokryte małymi kamieniami.

Ślady historii

Na obszarze rezerwatu znaleźć można dawne i mniej dawne ślady bytności człowieka – pozostałości po działalności stoczni oraz kamieniołomów granitu i diabazu, instalacje militarne w różnym wieku, urządzenia do produkcji i dystrybucji energii w postaci elektrowni olejowej i linii energetycznych oraz przyłącze podwodnej linii kablowej SwePol-Link.

Na Stårnö znajduje się kąpielisko z piaszczystą plażą – Stårnö Sandvik. Kąpielisko i miejsce do grillowania zostały przystosowane także na potrzeby osób niepełnosprawnych.

Boön

Wyspa Boön jest położona na wschód od Stårnö. Można tu skorzystać z interesującego szlaku

turystycznego, na którym oznakowano miejsca historyczne, cmentarz garnizonowy, stocznice, obwarowania itp. Położenie wyspy Boön przy wejściu do Karlshamn było istotne ze względów strategicznych,

INFORMACJE

Dojazd: E22 **51** na Karlshamn, na rondzie jedź prosto i kontynuuj drogą Oljehamnsvägen. Zjedź przy Stårnö Sandvik. ● N 56°08'41" E 14°50'24"

Udogodnienia: Kąpielisko morskie Stårnö Sandvik, pomosty, sklepik, bar, toaleta. Szlaki wędkownicze.

Utworzenie rezerwatu planowane na rok 2014. Powierzchnia: 196 ha pow. gruntu, 700 ha zbiorników wodnych.

Właściciel gruntu i zarządca: Gmina Karlshamn

15 Eriksbergs stränder 16 Bockön-Mjöö

Plaże Rezerwatu Przyrody Eriksberg rozpościerają się obok Parku Przyrody i Dzikich Zwierząt Eriksberg i oferują możliwość przyjemnych spacerów brzegiem morza. Szlak Allböleden, oświetlany przez wieczorne słońce, oferuje przepiękne widoki. Szlak Kohageleden przebiega m.in. przez piękny las bukowy aż do samego brzegu morskiego. Wyspy Bockön i Mjöö to popularne miejsca, zwłaszcza wśród właścicieli łodzi.

Plaże Eriksberg to głównie plaże skaliste. W szczelinach i miejscach o grubszej pokrywie ziemnej rosną gęstsze skupiska drzew obejmujące formacje leśno-stepowe, od olch po buki. Po obu stronach znajdują się oznakowane szlaki turystyczne. Wędrówka tutaj może być dość wymagająca, ale przepiękne widoki na morze są warte wysiłku. Wzdłuż szlaków widać pozostałości licznych dawnych zagrod, zamieszkałych niegdyś przez rybaków i drobnych rolników. Populacja była tu dość liczna. Szkoła znajdowała się w Eriksberg.

Do wyspy Dragsö położonej w samym środku zatoki Maraviken można dotrzeć jedynie własną łodzią. W ogrodzeniu znajdują się przejścia, zatem całą wyspę można zwiedzić. Najlepiej będzie wędrować oznakowaną ścieżką – nie ominie się wtedy przepięknych skał zapewniających wspaniałe widoki na archipelag.

Pomost do cumowania łodzi na Bockö

Dużą część wyspy Bockö stanowią skały. Szczeliny i rozpadliny porasta licznie fiołek trójbarwny i skalnica ziarenkowata. Wyspa Mjöö to obszar specjalnej ochrony ptaków i okresie od 1 kwietnia do 15 lipca jest ona niedostępna.

Mjöö

Park Przyrody i Dzikich Zwierząt Eriksberg

Eriksberg to ogrodzony obszar o powierzchni 900 ha. Wstęp na teren parku jest płatny. Żyją tu jelenie, daniela, żubry, muflony i dziki. Swoje siedlisko ma tu 15 z 19 gatunków nietoperza występujących w Szwecji. Teren ten ma status rezerwatu przyrody. www.eriksberg.nu

Zubr

INFORMACJE

Dojazd: 1. Szlak Kohageleden/ część wschodnia: E22 (nr 54) Kieruj się brązowo-białymi znakami na „Eriksberg Vilt- och naturpark”. Zaparkuj przy bramie i idź na wschód.
● N 56°11'26" E 15°00'00"
2. Szlak Allböleden/część zachodnia: z kierunku zachodniego E22, (nr 53) z kierunku wschodniego E22, (nr 54) kieruj się znakami z napisem Trensum / Matvik, a następnie na Eriksbergs stränder.
● N 56°10'15" E 14°59'03"
Na wyspy Bockön i Mjöö można dostać się jedynie własną łodzią. Udogodnienia: Parkingi, miejsca do grillowania, ścieżki wędrowne.
Plaże Eriksberg utworzono w 1976 r. Powierzchnia: 128 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki
Wyspy Bockön-Mjöö powstały w 1975 r. Powierzchnia: 23 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody. Zarządca: Urząd Wojewódzki.

Wyspa Tärnö jest malowniczo położona na samym skraju pasma morskiego i jest największą z wysp archipelagu Hällaryd. Jest ona popularnym celem wycieczek w sezonie letnim i można tu znaleźć różne udogodnienia, takie jak marina, sklep, restauracja i domki kempingowe. Najłatwiej dotrzeć tu statkiem z Karlshamn lub z Matvik

Góra widokowa z latarnią

Wyspa oferuje mnóstwo ciekawych miejsc. Rozległy system ścieżek poprowadzi odwiedzających przez malownicze domy, pomosty i dalej przez las dębowy ku przepięknym zatoczkom i skałom. Rośnie tu m.in. kapryfolium i jeżyna. Najwyższym punktem terenu jest wzgórze Drakaberget – jego szczyt mierzy 30 m. n.p.m. Rozciąga się z niego fantastyczny widok na morze i Archipelag Blekinge. Wyżłobienia widoczne na skałach

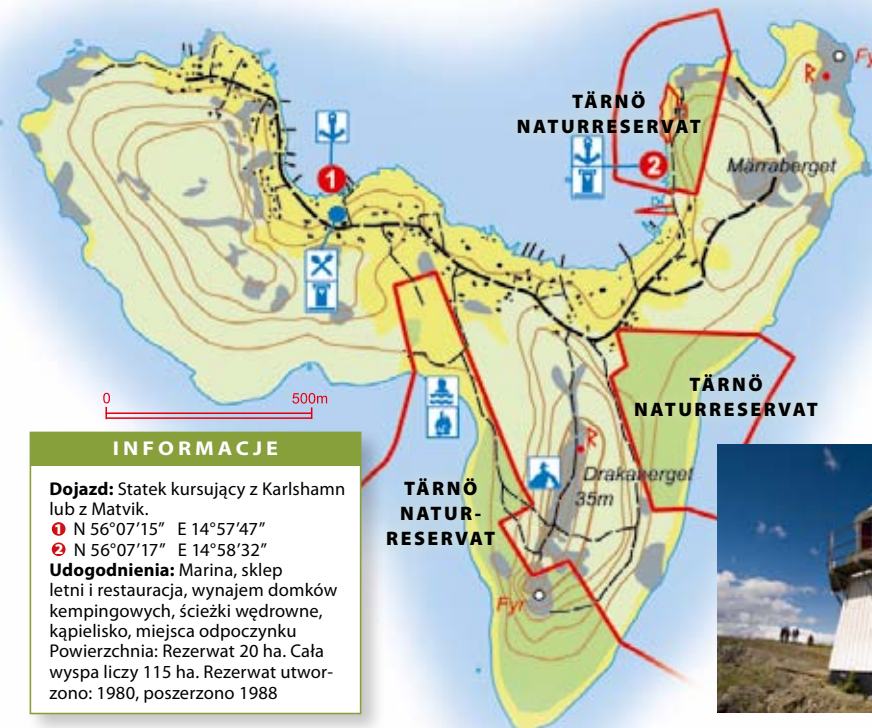
wzgórza dawni mieszkańcy wyspy tłumaczyli sobie jako ślady smoka, który niegdyś tu żył. Według starej legendy znajduje się tu też ukryty skarb. Na wzgórzu stoi najstarsza w Szwecji drewniana latarnia, która nadal jest użytkowana, a wzniesiono ją w 1910 r. Wokół wzgórza rozpościerają się plaże pełne małych kamieni, które są świadectwem tego, jak wysoko niegdyś sięgała linia brzegowa Bałtyku.

Fiskegökaeken

Na cyplu Tjuvanabben, najbardziej wysuniętym na północny wschód, znajduje się stary, pusty w środku dąb – Fiskegökaeken. Dąb ten przez długi czas służył jako znak morski dla przepływających statków.

Na wyspie przez kilkadziesiąt lat mieszkali stali mieszkańcy. Szczyt zaludnienia przypadł na 1920 r., kiedy to mieszkało tu 250 osób. Główny pokarm stanowiły tu wtedy ryby, polowano też na ptaki morskie, ponadto zajmowano się kamieniarstwem i drobną uprawą. Obecnie na wyspie Tärnö brak jest całorocznych mieszkańców.

Rozległe równiny wyspy Tjärö zostały ukształtowane przez człowieka, który, walcząc o zapewnienie sobie dobrobytu, przez całe pokolenia karczował i uprawiał, wypasał zwierzęta i wycinał lasy – na różne potrzeby. Wyspa Tjärö jest miejscem szczególnym dla miłośników archipelagów. Zabudowania stanowią malownicze stare domki, które odwiedzający mogą wynająć. W okresie letnim na wyspie pasą się zwierzęta gospodarskie dawnych ras.

Malowniczy archipelag o ciekawej historii

Badacze sądzą, że wyspa Tjärö została zasiedlona już w epoce brązu. W rejestrze gruntów z 1659 r. wyspa występuje wśród dóbr królewskich. Od mieszkańców pobierano wtedy daninę w postaci pół beczki dorsza. Ewidencja ludności z 1685 r. podaje, że na wyspie mieszkały trzy osoby. Później w XVIII w. zwiększyła się powierzchnia zabudowy na wyspie. W latach 40. XX w. właścicielem wyspy zostało Szwedzkie Towarzystwo Turystyczne. Obecnie Tjärö ma nowego

właściciela, który zamierza dokonać renowacji i konserwacji starych domów.

Dużą część wyspy Tjärö stanowią skały przepięknie wygładzone przez lądolód z wyraźnymi rowkami wyżłobionymi przez lód. Wśród drzew przeważa dąb. Tereny trawiaste są miejscami bogate w różnorodne gatunki flory i fauny. Na suchych łąkach rośnie m.in. dziewięciśł pospolity, lepnica zwisła i kukulka bzowa. Bardziej urodzajne gleby porasta kokoryczka, gwiazdnica, pszeniec gajowy, podkolan biały, wiązówka bulwkowa i drzączka średnia.

Wiosną na skałach dominują kolory fiołka trójbarwnego, a w dalej położonych partiach – intensywna żółć rozchodnika ostrego i czerwień smółki pospolitej.

Wiele gatunków ptaków wokół wysp

Pomniejsze wysepki wokół wyspy Tjärö stanowią obszar specjalnej ochrony ptaków. Popularnymi żyjącymi tu gatunkami z rzędu blaszkodziobych są edredon i czernica. Przy odrobinię szczęścia można zobaczyć także gąsiorka przebijającego swoją zdobycz na kolcach tarniny. W głębi wyspy usłyszeć można m.in. słowika i cierniówkę.

INFORMACJE

Dojazd: E22 Kieruj się znakami na Järnavik. Statek z Järnavik. W okresie letnim na wyspę kursuje także statek z Karlshamn i z Guö, www.tjaro.com

● N 56°10'14" E 15°03'00"

Udogodnienia: Oznaczone szlaki, miejsca odpoczynku, marina, schronisko, domki kempingowe, restauracja, kawiarnia i sklep.

Utworzono w roku: 1976. Gmina: Karlshamn
Powierzchnia: 76 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki

Rezerwat Przyrody Järnavik to bardzo różnorodny obszar o bogatej roślinności. Wysokie wzgórza i głębokie wąwozy, przepiękne ścieżki i interesująca historia – to wszystko sprawia, że rezerwat ten jest popularnym miejscem pieszych wycieczek.

Różnorodny na północy, jałowy na południu

Rezerwat Przyrody Järnavik obejmuje mocno pofałdowany, typowy dla środkowego Blekinge obszar przybrzeżny z charakterystycznymi chłodnymi skałami, podłożem platformowym, szlachetnymi drzewami liściastymi i otwartymi pastwiskami. W lasach liściastych w północnych częściach rezerwatu rośnie dąb, lipa, klon, buk, grab i wiąz, a także leszczyna, głóg, jałowiec, tarnina oraz różne gatunki dzikiej róży. Gleby porastają tu m.in. zawilce, konwale, przylaszczki, szczyr trwały i pszonka. Południowa część rezerwatu jest bardziej jałowa, a wokół wygładzonych przez lodowiec skał rośnie m.in. przytulia szwedzka, rozchodnik ostry i fiołek trójbarwny.

Strome zbocza skalne z wspaniałym widokiem

Wzgórza opadają stromo ku zatoce. Nazwa Järnavik pochodzi od średniowiecznego słowa „hjerna” oznaczającego „ciemie” lub „wysokość”. Na cyplu zachodnim dostępnych jest kilka ścieżek wędrownych. Szczyt wzgórza oferuje wspaniały widok na zatokę. Przez rezerwat przebiega szlak Blekingeleden, którego jeden z etapów kończy się przy kąpielisku gminnym.

Średniowieczny port

Järnavik jest jednym z najlepszych naturalnych portów na wybrzeżu Blekinge. Już w średniowieczu

niemieckie i holenderskie statki załadowywały tu i rozładowywały swoje towary. Przez Järnavik do regionu Småland transportowano wyroby drewniane, skóry wołowe i smołę.

XIX wiek był okresem rozkwitu portu, czas ten jednak bezpowrotnie minął. Z czasów zagłowców

zachował się jeden magazyn portowy. Jest on obecnie wykorzystywany jako magazyn towarowy i poczekalnia na potrzeby statku kursującego na Tjärö. Z dawnego portu obecnie chętnie korzystają właściciele małych łodzi.

INFORMACJA

Dojazd: E22 Kieruj się znakami na Järnavik
 ● N 56°10'51" E 15°04'26"

W porcie znajduje się schronisko. Wynajem kajaków. Wycieczki statkiem na i z wyspy Tjärö. Sklepik, bar i kąpielisko z pomostami na kempingu.

Utworzono w roku: 1971. Gmina: Ronneby
 Powierzchnia: 94 ha pow. gruntu
 Właściciel gruntu: Gmina Ronneby
 Zarządca: Urząd Wojewódzki

Jeżyna faldowana

20 Lillagärde

W samym środku przepięknej doliny strumienia Bräkneån znajduje się Rezerwat Przyrody Lillagärde. Jest to niewielki obszar o zróżnicowanej przyrodzie. Znajduje się tu odtworzony obszar pastwiska, las składający się ze szlachetnych drzew liściastych, obszary lasu mieszanego oraz dawna przybrzeżna łąka kośna. Strumień Bräkneån stanowi wschodnią granicę rezerwatu, a w dole rzeki rozciąga się miejscami stromy wąwóz.

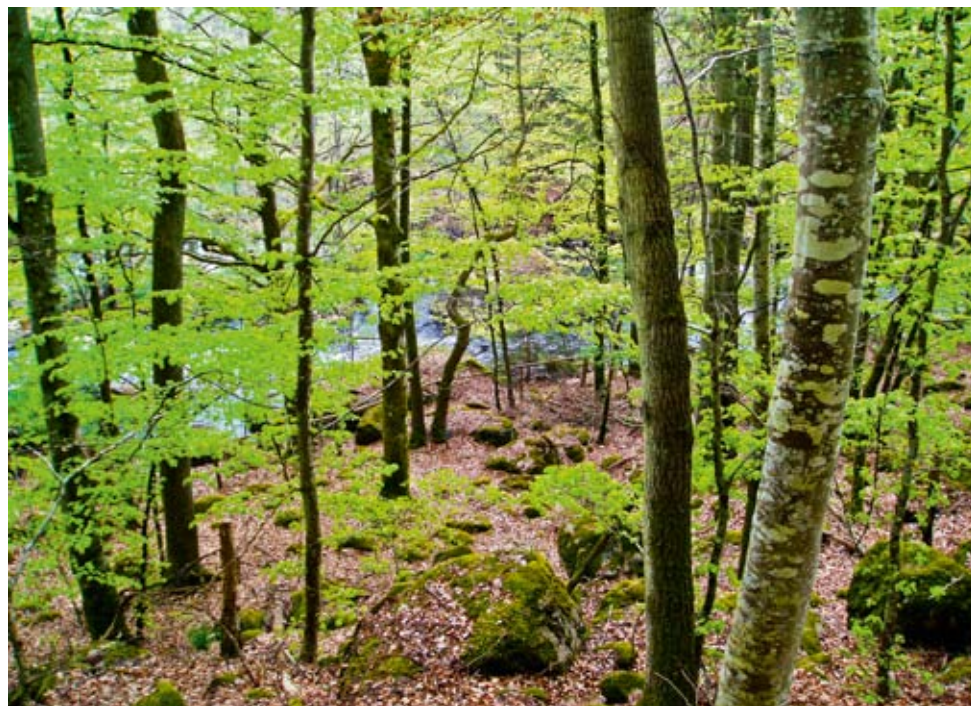
Las porastający zbocza doliny strumienia

Buk, dąb i leszczyna to przeważające gatunki drzew na tym terenie. Roślinność jest tu bogata, zwłaszcza w niższych partiach w pobliżu strumienia Bräkneån oraz w dolinie strumienia znajdującego się w dole rzeki. Rośnie tu m.in. wawrzynek wilczelyko, kalina, przytulia wonna, miodunka ćma oraz czartawa. Wzdłuż brzegu rzeki rosną duże paprocie – długosz królewski – oraz sadziec konopiasty, krwawnica, wiązówka błotna i gorysz błotny.

Wiele gatunków ptaków

Różnorodność flory skutkuje mnogością gatunków ptaków. Dominują ptaki śpiewające, drozdy, sikory i zięby. Dziękiol duży wykuwa dziuple używane później przez inne dziękiolowate. Raniuszek i

grubodziób to dwa gatunki charakterystyczne dla lasów liściastych występujące na tym terenie. W strumieniu znaleźć można rzadką perloródkę rzeczną.

Perloródka rzeczna

INFORMACJA

Dojazd: E22 55 Jedź przez Bräkne-Hoby i po przejechaniu 1 km skreć w lewo na Björkeryd. 2 km dalej skreć w prawo przy znaku „Naturreservat”. 1 km dalej skreć w lewo przy znaku „Lillagärde naturreservat”. 1 km dalej znajduje się niewielki parking.

● N 56°16'23" E 15°06'10"

Udogodnienia: Parking, miejsce odpoczynku i oznaczona ścieżka.

Utworzono w roku: 1987. Gmina: Ronneby
Powierzchnia: 13 ha. Właściciel gruntu: Diecezja Lund. Zarządca: Urząd Wojewódzki

Zapraszamy do pierwszego Rezerwatu Kultury w regionie Blekinge. Przespaceruj się krętymi ścieżkami i ciesz się widokiem zachowanych pozostałości działalności wodoleczniczej z przełomu XIX i XX w., kiedy to w tym miejscu znajdował się kurort.

Gdy w 1873 r. powstała spółka Ronneby Helsobrunns Aktiebolag, nabyła ona dużą powierzchnię gruntu i założyła park zdrojowy. Później, w miarę rozwoju działalności, park rozbudowywano. Roślinność parkowa miała harmonizować z naturą, a ważnym elementem

był las Brunnskogen – częściowo ujarzmiony obszar dzikiej przyrody, który udostępniono dla turystów, urządzając ścieżki spacerowe i szlaki.

Schyłek epoki kurortów

Wybuch pierwszej wojny światowej to początek końca szwedzkich kurortów. Rolę kurortów przejęła publiczna służba zdrowia. Społeczeństwo stanowe i życie towarzyskie socjety zaczęło zanikać. W 1929 r. spółka Ronneby Helsobrunns AB ogłosiła upadłość.

W latach 50. XX w. uzdrowisko Ronneby Brunn reklamowało się jako miejscowość rekreacyjna. W 1959 r. historyczny hotel został całkowicie zniszczony w pożarze.

Park Ronneby Brunnsparck staje się rezerwatem kultury

Ronneby Brunn to chyba najwybitniejszy przedstawiciel tradycji XIX-wiecznych kurortów. W latach 80. XX w. rozpoczęto prace renowacyjne i budynki zyskały na powrót kolory typowe dla swoich czasów. Ich lokale były wynajmowane firmom i stowarzyszeniom. Ratunkiem dla parku i pozostałych budynków stało się nadanie im statusu zabytku w 1996 r.

W kwietniu 2003 r. Urząd Wojewódzki ustanowił park zdrojowy Ronneby Brunnsparck Rezerwatem Kultury Blekinge. Rezerwat obejmuje zarówno park zdrojowy, jak i części przyległego lasu.

Przepiękne widoki i egzotyczne wrażenia

Piękny, bogato ulistniony las zapewnia mnóstwo egzotycznych przeżyć. Jezioro Trollsjön było już w czasach świetności uzdrowiska znaczącym miejscem. Dwa wyznaczone miejsca do grillowania przy brzegu jeziora zachęcają do pikniku. Jeśli dobrze się wsłuchać, można tu usłyszeć śpiewającego piecuszka, świstunkę leśną, ziębę, rudzika i kapturkę oraz odgłosy czterech gatunków dzięcioła występujących w Blekinge.

Wędrując po lesie w okresie wiosennym, zanim jeszcze rozwiną się liście buków, odkryją tu zimnie porośnięte żywcem cebulkowym, szczyrem trwałym, przytulią wonną i zawilcem.

Strome schody za Willą Dyrektora prowadzą do miejsca, z którego rozciąga się wspaniały widok.

Rezerwat Przyrody Södra Brunnskogen

Na południe od Rezerwatu Kultury znajduje się gminny Rezerwat Przyrody Södra Brunnskogen. Rezerwat ten został utworzony w celu zachowania i rozwoju przemysłowego obszaru przyrody o ogromnej wartości przyrodniczej i rekreacyjnej. Części tego terenu wchodzi w skład Obszaru Natura 2000. Są tu m.in. ścieżki wykorzystywane przez amatorów jazdy konnej, jazdy rowerem i joggingu.

Zapraszamy do Ośrodka Przyrody

W samym środku parku znajduje się Centrum Informacji Przyrodniczej i Kulturowej Blekinge. Więcej informacji na str. 98.

Rezerwat Przyrody Gö to część posiadłości Göholm. Obszar ten jest jednym z największych i najcenniejszych rezerwatów w regionie Blekinge. Znajdują się tu ogromne, unikalne, dobrze zachowane obszary lasów dębowych, będące siedliskiem wielu gatunków, oraz różnorodne środowiska przyrodnicze, przepiękne plaże, cmentarzysko z epoki żelaza i inne pozostałości.

Poza dębem w lasach rośnie przede wszystkim jesion, lipa, klon, buk, wiśnia ptasia oraz wiąz górski. Populacja buka i jesionu występuje w kilku miejscach.

Rezerwat jest siedliskiem wielu gatunków zagrożonych wyginięciem, przede wszystkim owadów żyjących w martwym drewnie. Po zachodniej stronie cieśniny Bredasund występuje duża popu-

lacja buka o średnim wieku 120 lat. Na glebach podmokłych rosną lasy olchowe w podobnym wieku. Rezerwat obejmuje mniejsze przybrzeżne łąki, piaszczyste wrzosowiska, grunty piaszczyste i tereny skalne. Kolonia Gökälv słynie ze swoich kąpielisk o piaszczystym dnie.

Obfitość gatunków

W wodach morskich wokół półwyspu Göhalvön występuje mozaika dna twardego i miękkiego. Zróżnicowane warunki denne zapewniają siedlisko wielu gatunkom zwierząt i roślin. Część morska rezerwatu ma powierzchnię ok. 1400 hektarów.

Duże drumliny

Półwysp Göhalvön jest ciekawym miejscem z geologicznego punktu widzenia, ponieważ jest jednym z niewielu miejsc w Blekinge na wschód od półwyspu Listerlandet, w których występują większe drumliny. Półwysp jest terenem typowym dla moreny Gö – najniższego poziomu formacji Listerby. Drumliny ułożone są w kierunku północ-południe.

Długoletnia historia

Wielość wykopalisk z różnych epok wskazuje na

wczesną obecność człowieka na tym terenie. Nazwa Gö występuje po raz pierwszy w księdze posiadłości ziemskich Króla Waldemara z 1241 r. i odnosi się do wsi leżącej po wschodniej stronie półwyspu w pobliżu drogi na cypel Gö.

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22 na rondzie w Listerby między Ronneby i Karlskroną. Kieruj się znakami na Kuggeboda i Gö. **📍** N 56°08'35" E 15°17'19"
📍 N 56°08'00" E 15°19'04"

Utworzono w roku: 2009. Gmina: Ronneby
Powierzchnia: ok. 500 ha pow. gruntu
Właściciel gruntu: Osoby prywatne i Urząd Ochrony Przyrody. Zarządca: Urząd Wojewódzki

23 Lindö udde

Cypl Lindö Udde to jeden z najbardziej wysuniętych na południe krańców Regionu Blekinge, do których można dojechać samochodem. Można tu spacerować kamienistym brzegiem półwyspu i cieszyć się otwartym widokiem na morze.

Wokół cypla znajdują się łąki przybrzeżne o różnej szerokości. W lecie na Lindö wypasa się krowy. Część wewnętrzna półwyspu porośnięta jest gęstym lasem liściastym, składającym się przede wszystkim z dębów, brzoź, topoli i buków. Las pozostawiono w dużej mierze do swobodnego rozrostu. Pas między lasem a brzegiem porastają gęste krzewy – śliwa tarnina, krzewy z rodziny różowatych oraz głóg.

Obserwacja ptaków

Lindö Udde to jedno z najlepszych miejsc do obserwacji ptaków w regionie Blekinge. W marcu i kwietniu przelatuje tu mnóstwo ptaków migrujących, np. nury, gęsi i siewkowce. Półwysp Lindö słynie jednak najbardziej z edredonów, które przelatuje tu wczesną wiosną. Przy sprzyjającej pogodzie można obserwować tysiące tych ptaków przelatujących na stosunkowo

niewielkiej wysokości. Jesienią nad półwyspem przelatuje mnóstwo ptaków drapieżnych oraz wróblowe. Większość z nich leci wzdłuż wybrzeża na zachód.

Wydobycie kamienia

Cypl Lindö Udde od dawien dawna wykorzystywany był do wypasu zwierząt. Mapy z lat 20. XIX w. pokazują, że był to teren niemal całkowicie otwarty, w którym dominowały wygładzone, płaskie skały. W XIX w. na Lindö zaczęto wydobywać kamień. Działalność ta trwała do lat 30. XX w. Cały półwysp pełen jest śladów po kamieniołomach. Znajdują się tu kamienne kopce, skały rozerwane na skutek eksploatacji, wypełnienia pustek oraz trasy, którymi wywożono kamień.

Edredon

Zniczek

Bielik zwyczajny

Nurogęś

Krwawodziób

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22 przy Listerby, kieruj się na Kuggebodę. Przejedź przez Kuggebodę w kierunku na Korsanäs. Kieruj się znakami na „Lindö naturreservat”.

● N 56°07'27" E 15°20'55"

Udogodnienia: Parking, miejsca odpoczynku i miejsca palenia ognisk, toalety i ścieżki wędrownie.

Inne: Obszar Natura 2000. Utworzono: 1990
Powierzchnia: 75 ha, w tym 21 ha pow. gruntu
Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Środowiska i Gmina Ronneby. Zarządca: Urząd Wojewódzki

24 Listerby skärgård

Rezerwat Przyrody Listerby Skärgård obejmuje trzy piękne wyspy: Arpö, Vagnö i Slädö oraz kilka mniejszych wysepek i szkieków, na które można dostać się jedynie łodzią.

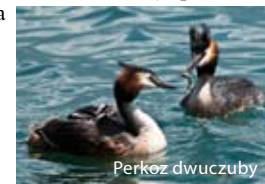
Na większych wyspach uprawiono ziemię i przez wiele lat wyspy te były zasiedlone. Znajduje się tu wiele śladów dawnej działalności człowieka, a same wyspy są domem dla wielu roślin i zwierząt. Na części z nich wypasa się zwierzęta. Większość wysp porastają lasy dębowe. Na półnaturalnych obszarach trawiastych rośnie wiele starych i potężnych dębów.

Na podłożu platformowym wyspy Slädö rośnie głównie sosna. Porty naturalne znajdują się w północnej części wyspy Arpö i w zachodniej części wyspy Slädö. Wyspy te są bardzo popularne wśród posiadaczy łodzi. Niektóre części Archipelagu Listerby od 2010 r. są tzw. obszarem szczególnej uwagi.

Siedliska ptaków

Różnorodność środowiska wysp wpływa na mnogość gatunków ptaków. W koronach drzew w zagajnikach można dostrzec ptaki śpiewające, sikory, muchołówkowate oraz dzięcioły. Na płaskich, wyglądzonych skałach porośniętych krzakami jałowca stacjonuje dziwonina zwyczajna, gąsienka i cierniówka. Płytkie zatoki obszaru wodnego to ważne siedliska kaczek i siewkowców. Przy odrobinie szczęścia można tu zobaczyć przemierzającego przestworza przedstawiciela największego gatunku zamieszkującego archipelag – bielika zwyczajnego.

Perkoz dwuczuby

INFORMACJE

Dojazd: Do Archipelagu Listerby można dotrzeć wyłącznie własną łodzią. W części północnej wyspy Arpö znajduje się pomost.

Gmina: Ronneby. Archipelag Listerby utworzono w 1981 r. Powierzchnia: 237 ha pow. gruntu. Almö utworzono w 1987 r. Powierzchnia: 320 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Osoby prywatne. Zarządca Urząd Wojewódzki.

Wyspa Almö to popularne miejsce wycieczek. Przyjeżdżają tu miłośnicy kąpeli, pikników i wędrówek szlakami wędrównymi. W północnej części rezerwatu znajdują się przepiękne lasy dębowe i obficie ulistnione lasy liściaste. Na południu krajobraz jest bardziej otwarty i obejmuje tereny trawiaste, płaskie i gładkie skały oraz łąki przybrzeżne.

Tereny trawiaste, otwarte błonia i łąki przybrzeżne na wyspie Almö to ważne miejsca dziedzictwa kulturowego i historycznego. Przez stulecia wypasano na nich zwierzęta. Wypas przyczynił się do powstania płaskiego, otwartego krajobrazu – środowiska, które w ciągu ostatniego wieku szybko się w Szwecji kurczy. Dlatego też jednym z celów rezerwatu jest zachowanie obecnego charakteru krajobrazu.

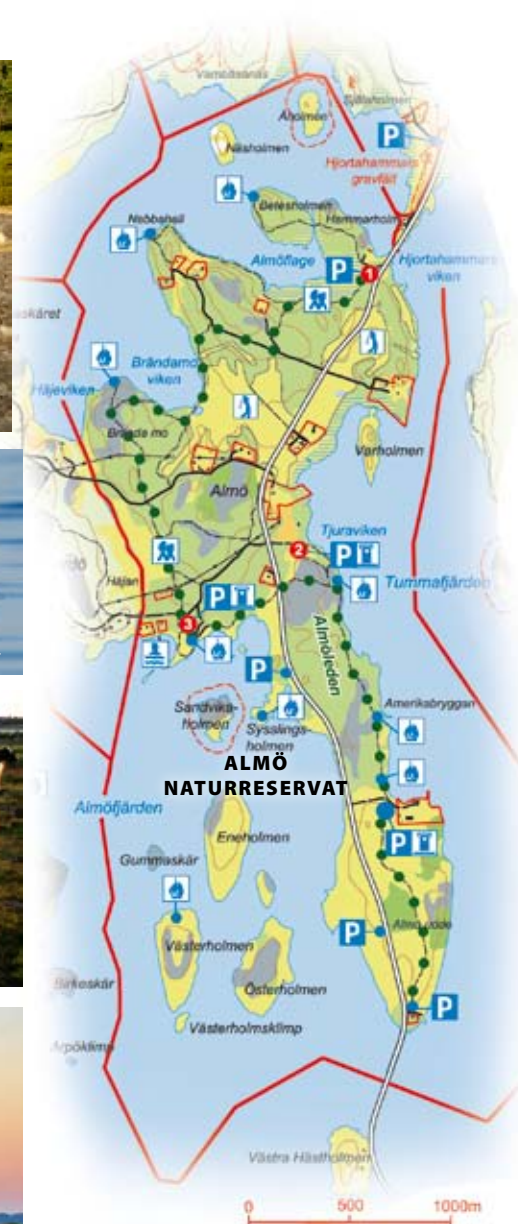
Różnorodność dzięki wypasowi

Różnorodność flory i fauny na terenie rezerwatu jest skutkiem tradycyjnego wypasu. Część organizmów żywych zniknęłaby zupełnie, gdyby teren na powrót zarósł. Inną korzyścią jest większa dostępność terenów dla miłośników natury.

Znaczenie dębu

W północnej części rezerwatu dominują użytki zielone, na których dumnie prężą swoje korony ogromne dęby. W okresie przesilenia letniego, pod wieczór, usłyszeć można brzęczenie

chrząszcza jelonka rogacza. Stary dąb może stanowić siedlisko nawet dla 1500 różnych gatunków. Na grubej, oświetlonej słońcem korze rosną mszaki i porosty. Wewnątrz spróchniałego pnia żyją grzyby i owady. Grzyby rozkładają drewno, a owady wykorzystują je jako pożywienie lub gniazdo. Tworzy się wtedy tzw. mączka drzewna – brązowy miód drzewny zbierający się w spróchniałym pniu. W mączce drzewnej żyje wiele różnych owadów, w tym część bardzo rzadkich.

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22 na rondzie Hasslörondellen między Ronneby i Karlskroną. Kieruj się znakami na Almö.
 ① N 56°09'51" E 15°27'25" ② N 56°09'06" E 15°27'02"
 ③ N 56°08'53" E 15°26'30"

Gmina: Ronneby. Rezerwat Almö utworzono w 1987 r. Powierzchnia: 320 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki.

26 Vambåsa hagmarker

Na terenie obu rezerwatów można wybrać się na wędrowkę i cieszyć pięknem krajobrazu, w którym dominują dęby rosnące na obszarach trawiastych. Tereny przylegające do posiadłości Vambåsa to część regionu Blekinge z największą liczbą wykopalisk. Jest tu wiele miejsc pochówku i cmentarzysk z epoki brązu i żelaza.

Rezerwat składa się z dwóch części. Część południowa położona jest od strony wybrzeża, a druga część – na północny wschód od posiadłości Stora Vambåsa.

Część północna

W części północnej rezerwatu Vambåsa Hagmarker rośnie ponad 20 starych, grubych dębów. Dobrze się tu czuje także śliwa tarnina, głóg, jałowiec i dzika róża.

Cała północna część rezerwatu jest zarejestrowana jako wykopalisko archeologiczne. Są tu kamienne kopce, petroglify, prahistoryczne pola uprawne, kamienice i stopy kamieni utworzone w związku z karczowaniem gruntu.

Obszar ten został poddany rekultywacji na początku XXI w. w celu podniesienia atrakcyjności krajobrazu pełnego wykopalisk oraz dla ratowania starych dębów. Tereny trawiaste od północy graniczą z niewielkim trzęsawiskiem o dużej wartości przyrodniczej – żyje tu m.in. traszka i przepiękna ważka – zalotka większa.

Część południowa

Większą część południowego obszaru rezerwatu stanowią tereny trawiaste i lasy. Setki dębów rosnących na tym terenie ma ponad metr średnicy. Rośnie tu także leszczyna, kapryfolium i śliwa tarnina.

Człowiek zamieszkiwał te tereny prawdopodobnie już w epoce brązu. Krajobraz Vambåsa świadczy o tym, że ziemie uprawiano tu od tysięcy lat.

Cmentarzysko Hjortahammar z epoki brązu, znajdujące się w części południowej, jest jednym z największych i najcenniejszych wykopalisk w regionie Blekinge. Jest ono przepięknie położone na ozie tworzącym przesmyk w cieśninie oddzielającej wyspę Almö. Na terenie tym znajduje się ponad 120 prahistorycznych grobów obejmujących kopce – w kształcie łodzi, czworokątne, okrągłe, trójkątne – oraz menhiry.

W czasach prehistorycznych zmarłych grzebano często na otwartej przestrzeni, np. na wzgórzu, aby

widoczne były nagrobki. Oz znajdujący się przy Hjortahammar to starannie wybrane miejsce, które jest dobrze widoczne, zarówno z lądu, jak i z morza.

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22 na rondzie Hasslörondellen między Ronneby i Karlskroną. Przed Almö znajduje się parking przy cmentarzysku Hjortahammar.

● N 56°10'12" E 15°27'41"

Udogodnienia: Parkingi, wieża obserwacyjna ptaków, oznaczony szlak.

Vambåsa Hagmarker utworzono w 1982 r., Powierzchnia: 87 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Osoby prywatne, Zarządca: Urząd Wojewódzki

W północnej części wyspy Kvalmsö można zobaczyć przepiękny krajobraz kulturowy. Są tu zagajniki dębowe, otwarte grunty trawiaste, płaskie, wygładzone skały oraz łąki przybrzeżne. Otwarte, upstrzone drzewami tereny trawiaste kontrastują ze wschodnią częścią wyspy, w której przeważają lasy świerkowe oraz szlachetne drzewa liściaste. Dzięki różnorodności przyrodniczej fauna i flora jest tu bardzo bogata. Wzdłuż strony zachodniej ciągną się skały i niewielkie plaże zachęcające do letnich kąpiei

Krajobraz wyspy Kvalmsö to krajobraz rolniczy z dawnych czasów. W urodzajnych nieckach i na równych terenach w pobliżu zatok chłopci urządzali pola i łąki. Zwierzęta wypasano na gruntach bardziej jałowych i skalistych; rosły tam też lasy, z których znoszono drzewo. Dziś zwierzęta wypasa się na dawnych polach uprawnych i łąkach kośnych. Las w dużym stopniu rozrasta się swobodnie. Aby zagrozić zwierzętom dostęp do pól uprawnych i łąk, chłopci wznosili kamienne mury. Mury na wyspie Kvalmsö są starannie wzniesione, co było dość rzadkie, jak np. mur kamienny biegnący wzdłuż drogi na wschód od posiadłości Gåraviken. Charakterystyczne

dla Kvalmsö są także przepięknie ułożone kamienice. Zostały one wzniesione z kamieni, które chłopci w znoju wybierali z pól.

Siedlisko różnych gatunków

Obszar rezerwatu przyrody ze swoimi starymi, wolno rosnącymi drzewami, terenami trawiastymi i rzadkim lasem obejmującym szlachetne drzewa liściaste, są siedliskiem wielu rzadkich i zagrożonych wyginięciem owadów, grzybów i porostów. Przykładem niech będzie grzyb o nazwie czyreń dębowy, który występuje praktycznie na całej wyspie. Rośnie on na pniach i konarach starych dębów.

Innym przykładem może być porost – sadlinka różkowata. Jest to skromny porost skorupiasty trudny do zauważenia przez niewprawne oko. Zagrożeniem dla porostów jest brak środowisk, w których od dawien dawna rosną szlachetne drzewa liściaste.

Po powierzchni wody

Okolo 60% powierzchni rezerwatu stanowi morze. Dno wokół wyspy Kvalmsö jest płytkie – ma od 0,5 do 2 metrów głębokości, a w najgłębszych miejscach do 3,5 metra. Większą część dna porastają glony ramienicowe i rośliny naczyniowe.

Czapla

INFORMACJE

Dojazd: Na wyspę Kvalmsö można dotrzeć własną łodzią lub pieszo z parkingu rezerwatu Vambåsa Hagmarker (zob. poprzednia strona).

● N 56°10'22" E 15°26'17"

Udogodnienia: miejsca odpoczynku i ścieżki wędrówne
Utworzono w roku: 1986.

Powierzchnia: 174 ha, w tym 66 ha pow. gruntu.

Właściciel gruntu: Osoby prywatne

Zarządca: Urząd Wojewódzki

Tromtö słynie z pięknych, dorodnych lasów bukowych. Latem można tu spacerować wśród kwitnących zawilców i cieniodajnej zieleni rosnących buków, a jesienią napawać się widokiem wielobarwnych liści. Teren rezerwatu zaczyna się przy cmentarzysku Hjortahammar obok drogi na wyspę Hasslö.

Półwysp Tromtö był częścią posiadłości należącej do dóbr Johannishus Gods. Dużą część rezerwatu przyrody stanowią lasy bukowe. W latach obfitujących w buczynę wyspę nawiedzały stada jerów. Pozostałe tereny to pola uprawne, pastwiska, wyspy, na których prowadzony jest wypas, oraz wspaniały las bukowy. Część lasu pozostawiono do swobodnego rozrostu. Pozostawienie starych, rosnących buków i dębów, a także martwych, powalonych drzew, ma istotne znaczenie dla życia wielu owadów i grzybów nadrzewnych. Żyje tu wiele rzadkich gatunków grzybów, np. miękusz szafrańowy i błyskoporek płaczący.

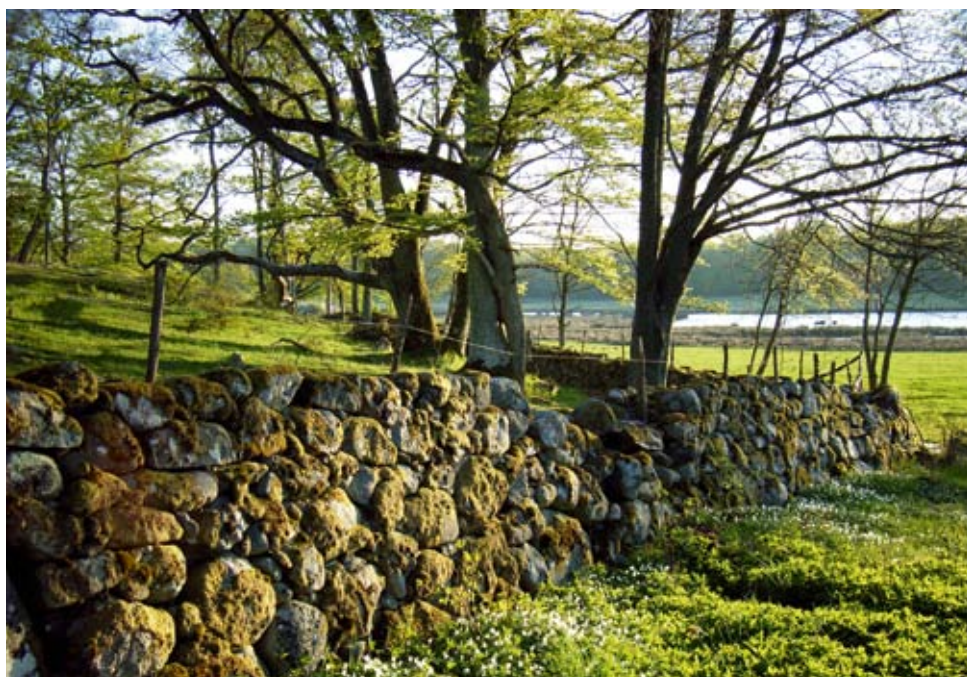
Renesansowy dworek

We wschodniej części rezerwatu znajduje się Folwark Tromtö – przepięknie położony, zbudowany w stylu włoskiego renesansu. Folwark otoczony jest dużym parkiem w stylu romantycznym, a na północ od parku znajduje się sztuczne mokradło. Na najbard-

ziej wysuniętym cyplu – Cyplu Tromtö – znajduje się pięknie położony port naturalny dla łodzi rekreacyjnych. Tereny wokół dworku należą do osób prywatnych.

Błyskoporek płaczący

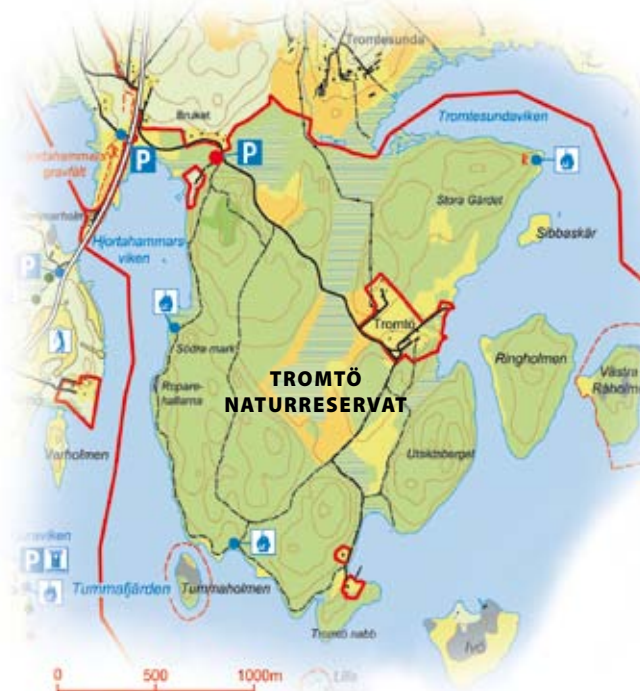
Flora Blekinge

Jeśli usłyszysz brzęczenie w powietrzu, może to być przelatujący chrząszcz jelonek rogacz. Samce latają tu o zmroku przez kilka tygodni w okresie od końca czerwca. Poszukują one samic siedzących na dębach, z których ciekną soki. Ten olbrzym

wśród chrząszczy może mierzyć nawet osiem centymetrów i jako taki jest największym owadem występującym w Europie. Jelonek rogacz podlega ochronie na terytorium całego kraju.

Jelonek rogacz, samiec

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22 na rondzie Hasslörundellen między Ronneby i Karlskroną. Po ok. 4 km zobaczysz znak „Tromtö naturreservat”. 500 m. dalej znajduje się parking.

● N 56°10'07" E 15°28'11"

Udogodnienia: Parkingi, ścieżki wędrowne, oznakowany szlak, miejsca odpoczynku. Marina przy Cyplu Tromtö.

Utworzono w roku: 1982. Gmina: Ronneby. Powierzchnia: 374 ha pow. gruntu Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody i osoby prywatne Zarządca: Urząd Wojewódzki

W Rezerwacie Przyrody Sänneshult można wybrać się na spacer po lesie bukowym rosnącym między jeziorami Sännen i Listersjön. Zarówno sam rezerwat, jak i przylegające do niego tereny to miejsca cenione przez amatorów wędrówek. Przecina je szlak Blekingeleden.

Lasy rezerwatu Sänneshult są najpiękniejsze na początku maja, czyli w okresie rozwoju liści drzew bukowych. Do tego czasu swoją szansę na wzrost w grubej pokrywie liści jesiennych mają zawilce i konwalijki dwulistne.

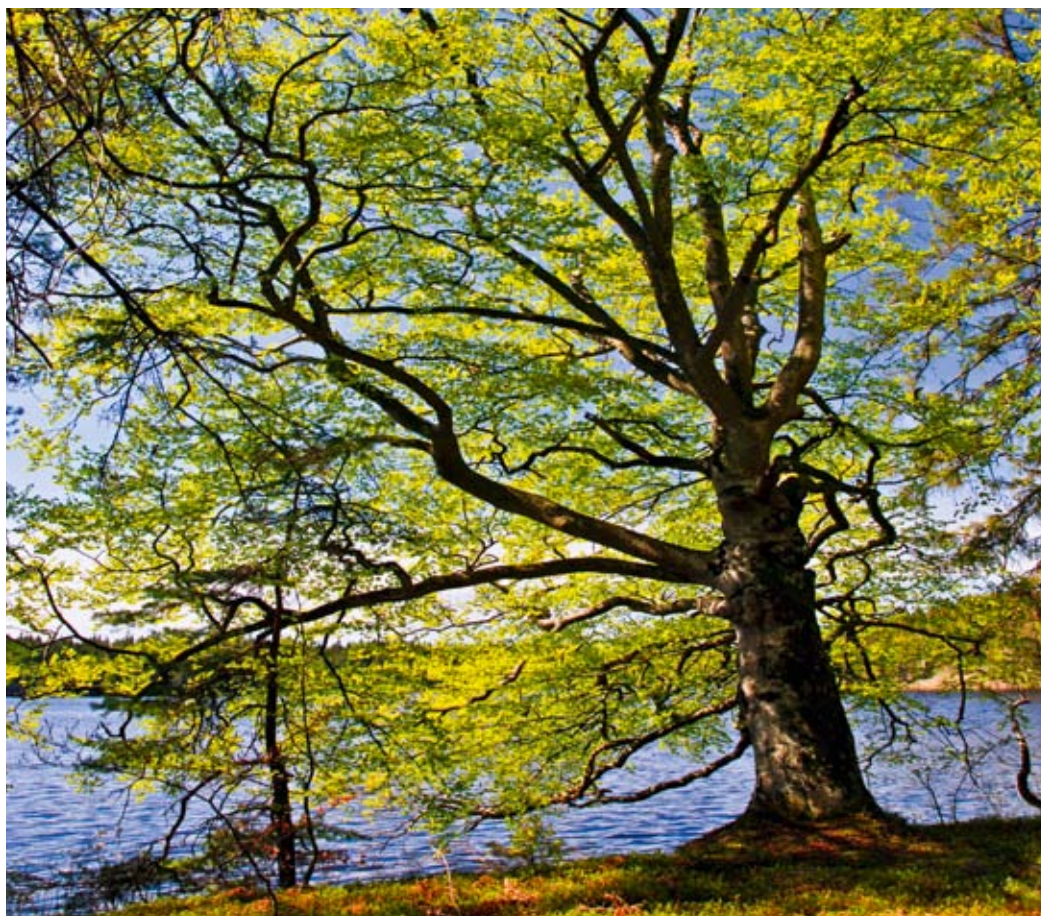
Pastwiska

W malowniczo położonych zagajnikach dębowych nieopodal brzegu jeziora Sännen rośnie m.in. arnika górską, pierwiosnek lekarski, dąbrówka piramidalna i przyłaszczka. Część tutejszych terenów

użytkowanych jest jako łąki kośne; rosną tu ogłowione jesiony, lipy i klony.

Jeziora

Z dwóch stron rezerwat otaczają jeziora Listersjön i Sännen. Sännen jest jednym z niewielu jezior regionu, które nie są regulowane. Roślinność przybrzeżna i wodna jeziora Listersjön jest dość uboga. Można tu znaleźć żaglik włoskawy porastający skały i podstawy drzew znajdujące się przy brzegu plaży.

INFORMACJE

Dojazd: E22 **(V57)** Jedź przez Kallinge. Kontynuuj na północ przez Tving. Ok. 14 km za Kallinge skręć w prawo przy tablicy „Naturreservat”.

● N 56°18'38" E 15°21'20"

Udogodnienia: Parkingi, szlaki wędrówne, miejsca odpoczynku.

Utworzono w roku: 1981. Gmina: Ronneby
Powierzchnia: 130 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu:
Osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki

30 Grindstugan

Rezerwat Przyrody Grindstugan, znajdujący się nieopodal zamku Johannishus, to obszar zagajników dębowych użytkowany przez człowieka od wielu lat. Zobaczyć tu można przede wszystkim dużą liczbę grubych dębów o rozłożystych koronach. Lekko pofałdowany, mozaikowaty teren tworzy zachęcający i malowniczy krajobraz. Kamienie nagrobne z epoki żelaza świadczą o długoletniej historii tych terenów. Wiosną roślinność jest obfita, łatwo natrafić tu np. na sasanę.

Dębowy krajobraz

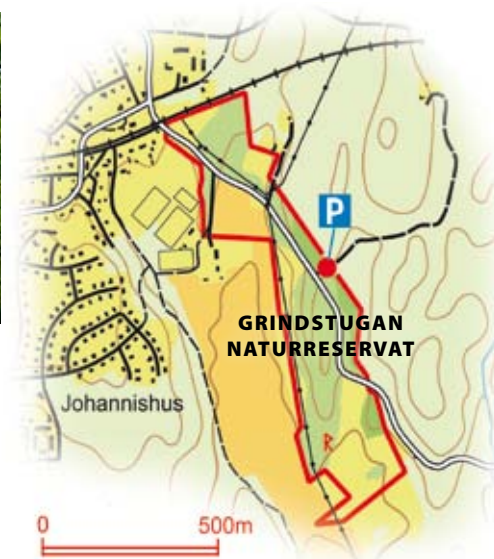
Wysoka wartość przyrodnicza rezerwatu jest związana głównie z bardzo starymi dębami. Są one siedliskiem wielu chronionych gatunków porostów, grzybów i owadów nadrzewnych. Dęby to jedne z najbogatszych środowisk naturalnych występujących na terenie Szwecji. Szacuje się, że ok. 400-500 gatunków porostów, grzybów i mchów oraz 800-900 różnych gatunków owadów jest mniej lub bardziej zależnych od dębów. W rezerwacie Grindstugan żyje większość gatunków zagrożonych, m.in. grzyby nadrzewne: błyskoporek płaczący i ozorek dębowy, chrząszcze: jelonek rogacz i pachnica dębowa oraz porosty: plamica przyprószone i kiczorka mączysta. Dzięki wiekowym drzewom różnorodność biologiczna jest tu ogromna.

Bogata flora i fauna

Rośliny naczyniowe rosnące w laskach dębowych to m.in. dąbrówka piramidalna, ukwap dwupienny, goździk kropkowany, posłonek rozesłany, macierzanka, sasanica, krzyżownica, szelężnik mniejszy, skalnica ziarenkowata i czarcikęs łąkowy. Rośnie tu także głóg, śliwa tarnina, jałowiec i dzika róża. Wgłębienia w pniach drzew służą za gniazda różnym ptakom, np. szpakom, siniakom, dzięciołom zielonym i puszczykom.

Sasanka zwyczajna

INFORMACJE

Dojazd: Rezerwat Grindstugan znajduje się na południowy wschód od wsi Johannishus. Droga biegnąca przez rezerwat to ta sama droga, która przebiega między rondem Hasslörondellen przy drodze E22 a Johannishus.

● N 56°13'23" E 15°25'46"

Utworzono w roku: 1981. Gmina: Ronneby
Powierzchnia: 22 ha. Właściciel gruntu: Osoby prywatne i Gmina Ronneby. Zarządca: Urząd Wojewódzki

31 Johannishus åsar

Oz Johannishusåsen wznosi się miękko and otaczającym go terenem, przebiegając swą falistą rzeźbą przez urodzajne ziemie uprawne. Rezerwat przyrody ciągnie się 6 km w kierunku północ-południe: od Hillerslätt na północy do Hjortsberga na południu. Obejmuje on głównie tereny trawiaste, na których rosną stare dęby o powykęcanych konarach. Ten piękny, przypominający park krajobraz zawdzięcza swój charakter powstaniu posiadłości Johannishus Gods pod koniec XVII w. Przez całe stulecia utrzymywano tu pastwiska i łąki kośne.

Stworzony przez lodowiec

Johannishusåsen to oz ukształtowany podczas topnienia ostatniego lądolodu. Lód zniknął ok. 14 tysięcy lat temu. Pod lądolodem znajdowały się wartko płynące wody, niosące ze sobą dużą ilość piasku, żwiru i mułu. Skały ocierały się o siebie, wygładzały i osiadały w wałach i deltach. Kiedyś cały oz znajdował się pod poziomem najwyższej linii brzegowej (zob. str. 11).

Ogromne życiodajne dęby

Wysoka wartość przyrodnicza rezerwatu jest związana przede wszystkim ze starymi, sękatymi dębami. Wiek dębu może sięgać 1000 lat i w poszczególnych stadiach rozwoju jest on siedliskiem wielu różnych gatunków roślin i zwierząt.

Na ozie występuje wiele zagrożonych gatunków, np. grzyby nadrzewne: błyskoporek płaczący i ozorek dębowy, chrząszcze: jelonek rogowy i pachnica dębowa oraz porosty: plamica przyprószone i kiczorka mączysta. Wgłębienia w pniach drzew służą za gniazda różnym ptakom, np. puszczykom, szpakom i dzięciołom. Wiosną oz porastają liczne sasanki.

Bogate wykopaliska

Oz Johannishusåsen to jeden z najcenniejszych i

najbardziej wartościowych obszarów wykopalisk w Szwecji. Dzięki urodzajnej ziemi człowiek żył tu i działał przez tysiąclecia. Z około 350 zarejestrowanych wykopalisk większość to miejsca pochówku.

Skarb Johannishus

W pobliżu wsi Västra Vång natrafiono na największy skarb w regionie Blekinge. W 1865 r.

podczas orki znaleziono tu miedziane naczynie wypełnione ważącymi sześć kilogramów przedmiotami ze złota i srebra. Skarb zakopano prawdopodobnie w XII w., w dużej części pochodzi on jednak z okresu wikingów.

Zamek Johannishus

Posiadłość Johannishus Gods została wybudowana w latach 80. XVII w. przez admirała Hansa Wachtmeistersa. Główny dwór datuje się na 1772 r. i wraz z okalającym go parkiem jest on położony przy rzece Listerbyån. Od ponad 300 lat majątek Johannishus

Gods nadaje charakter pastoralnemu krajobrazowi kulturowemu rozciągającemu się wzdłuż ozu.

Cztery rezerwaty: Arvidstorp, Skuremåla, Mölleryd i Johannishus Åsar stanowią przykład różnego ukształtowania ozów i delt powstałych podczas topnienia lądolodu.

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22 na rondzie w Listerby w kierunku na Johannishus. Przejedź przez osadę Johannishus, kieruj się znakami na Tving. Rezerwat rozciąga się po obu stronach drogi. Parking we wsi Västra Vång. 📍 N 56°15'43" E 15°25'37" Obok wsi Leråkra zjedź z drogi E22 na Tving. Po przejechaniu ok. 2 km, przy Hjortsberga, dojedziesz do rezerwatu od strony południowej. 📍 N 56°13'21" E 15°24'19"

Udogodnienia: Parkingi znajdują się w Hjortsberga, Hammarskulle, Kasakulle i Vång. Zamek jest własnością prywatną i można go oglądać jedynie z drogi.

Utworzono w roku: 1982. Gmina: Ronneby
Powierzchnia: 40 ha
Właściciel gruntu: Osoby prywatne.
Zarządca: Urząd Wojewódzki

Majątek Skärva Herrgård wybudowany w XVIII w. otacza malowniczy wiejski krajobraz. Są tu plaże, łąki, pastwiska, zagajniki, trzęsawiska oraz bogate w różnorodne gatunki lasy liściaste. Pnie drzew oplatają bluszcz. Widok na zatokę Danmarksfjärden i Karlskronę jest stąd naprawdę fantastyczny.

Teren rezerwatu obejmuje las liściasty, w którym rosną m.in. buki, dęby, jesiony, lipy i graby. Wiosną pełno tu zawilców, rośnie też złoć żółta, miodunka, żywiec cebulkowy i wiele innych roślin zielnych. Tereny trawiaste, na których rosną stare drzewa, oraz otwarte pastwiska naturalne i łąki przybrzeżne stwarzają doskonałe warunki dla różnorodności gatunkowej. Wiekowe drzewa są siedliskiem porostów, grzybów i owadów.

Historia Skärva

Nazwa „Skärva” wzięła się najprawdopodobniej stąd, iż na tym terenie znajduje się wiele skupisk bloków skalnych (skärva = odłamek). Majątek Skärva Herrgård, wybudowany przez budowniczego statków Fredrika Henrika af Chapmana pod koniec XVIII w., wraz z otaczającym go parkiem uzyskał status zabytku w 1975 r. Od 1998 r. Skärva stanowi część Miasta i Bazy Floty Wojennej Karlskrona wpisanej na Listę Światowego Dziedzictwa.

INFORMACJE

Dojazd: Jadąc drogą E22, kieruj się brązowo-białymi znakami, z kierunku zachodniego (R61), z kierunku wschodniego (R62). W okresie letnim kursuje tu statek wycieczkowy z Karlskrony. ● N 56°12'26" E 15°34'14"

Udogodnienia: Szlak wędrowny, miejsca do grillowania, parking.

Utworzono w roku: 1995. Gmina: Karlskrona
Powierzchnia: 160 ha pow. gruntu.
Właściciel gruntu: Osoby prywatne.
Zarządca: Urząd Wojewódzki

33 Älmteryd

Rezerwat Przyrody Älmteryd to jeden z najcenniejszych obszarów trawiastych w Blekinge. Krajobraz ten przez stulecia, a być może i tysiąclecia, był kształtowany przez ostrza kos i pyski pasących się zwierząt. Ludzie i zwierzęta wspólnie stworzyli środowisko kulturowe o wyjątkowej różnorodności biologicznej.

Rezerwat przyrody obejmuje malownicze pastwiska oraz mozaikę zagajników drzew liściastych, podmokłych łąk i ujść rzecznych. Dzięki wypasowi krajobraz jest otwarty, jednak na początku XX w. dużą część obszaru pastwiskowego stanowiły łąki kośne, które koszone ręcznie przy użyciu kos. Bydła nie wypuszczano wtedy na wypas aż do zebrania siana z łąk.

Cenna roślinność

Na terenach, na których prowadzony jest wypas, rosną trawy i rośliny zielne, które w miarę nawożenia lub zarastania pastwisk stawały się coraz rzadsze. Delikatna drżączka średnia i kwitnący fioletowym kwiecikiem czarcikęs łąkowy to przykłady roślin, które lubią koszenie i wypas.

Gnidosz rozesłany

Do rzadkości występujących na terenie rezerwatu Älmteryd należą macierzanka, turzyca Hartmana i gnidosz rozesłany. Na rosnącego nisko nad ziemią gnidosza rozesłanego można natrafić w miejscach, w których gleba jest uboższa, wilgotna i poddana wypasowi. Wypas powoduje, że rośliny nie wyrastają na dużą wysokość, dzięki czemu światło słoneczne dociera do najmniej rosnących roślin. Racice zwierząt tworzą mokre zagłębienia, w których mogą rozwijać się nasiona.

Eldorado dla grzybiarzy

Na terenach trawiastych można znaleźć ponad sto różnych gatunków grzybów. Wiele z nich rośnie jedynie na nienawożonych pastwiskach. Najbardziej rzuca się w oczy kopulek łąkowy, którego kapelusz jest zwykle zabarwiony żywym kolorem – czerwonym, żółtym lub pomarańczowym. Takim grzybem jest wilgotnica czerniejąca. Ma szpiczasty kapelusz i czernieje w miarę starzenia lub gdy nadejdzie mróz.

Droga z historią

Wiejska droga biegnąca wzdłuż wschodniej granicy rezerwatu ma długą historię. Jest ona częścią drogi krajowej, która łączyła dawną wieś Lyckå (obecnie Lyckeby) z miastami Bergkvara i Kalmar. Droga jest znana pod różnymi nazwami, z których jedną jest „Szlak Królewski”. Na północ od wioski rosną jesiony, które ogłowiono w latach 40. XX w. Oznacza to, że gałęzie drzew zostały obcięte, a liście przeznaczone na paszę dla zwierząt gospodarskich. Obecnie drzewa ogławia się na potrzeby utrzymania rezerwatu.

Storczyk męski

INFORMACJE

Dojazd: LZnajduje się wzdłuż drogi 725 między Augerum i Torsås. ● N 56°16'21" E 15°45'59"
Udogodnienia: Parking

Utworzono: 2002
Powierzchnia: 15 ha
Właściciel gruntu: Osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki. Inne: Obszar Natura 2000

34 Björstorps hage

Rezerwat Przyrody Björstorps Hage to niewielki obszar na pograniczu terenów leśnych i rolniczych. Mnóstwo tu roślinności typowej dla zagajników, a wiele gatunków kwitnie jeszcze przed rozwinięciem się liści drzew. Teren ten był dawniej wykorzystywany jako łąka kośna oraz pastwisko.

Roślinność zagajnika obejmuje kwiaty, które dobrze się rozwijają pomimo pewnego zacinienia przez drzewa. Kwiaty dobrze czują się w glebach urodzajnych i nieco wilgotnych. Wiele z nich kwitnie, zanim jeszcze rozwiną się pąki drzew. Wczesną wiosną w Zagajniku Björstorp zobaczyć można np. przylaszczkę, jaskier wiosenny, złoć żółtą, kokorycz drobną i kokorycz wąską, śledziennicę skrętolistną, łuskiewnik różowy, szczyr trwały i zawilce. Później zakwita miodunka ćma, pierwiosnek lekarski i storczyk męski.

Ważna leszczyna

Na terenie rezerwatu rośnie obficie olsza czarna, jesion, brzoza i leszczyna. Leszczyna występowała dawniej na łąkach. Zapewniała pożywienie i drewno, z którego wyrabiano trzonki narzędzi. Liście leszczyny uznawano za odżywcze dla gleby.

Orzechówka – ptak, który pamięta

Późnym latem i jesienią może zaobserwować orzechówkę zwyczajną gromadzącą orzechy laskowe. Orzechy przechowywane są w ziemi, a ptak ten pamięta dokładnie, w którym miejscu je schował, nawet gdy spadnie śnieg. Wiosną i latem w Zagajniku Björstorp można usłyszeć również takie ptaki jak strzyżyk, kapтурka oraz dzięciołek i dzięcioł duży.

INFORMACJE

Dojazd: Zjedź z drogi E22 między Karlskroną i Jämsjö zjazdem na Tornby obok miejsca obsługi pojazdów Torstäva. Rezerwat znajduje się 2 km dalej po prawej stronie. ● N 56°11'54" E 15°44'44"
Udogodnienia: Parking, oznakowana ścieżka ok. 400 m

Utworzono: 1962. Powierzchnia: 3 ha.
Właściciel gruntu: Osoby prywatne.
Zarządca: Urząd Wojewódzki.
Inne: Obszar Natura 2000

Półwysp Knösöhalvön to miejsce cenione przez amatorów pieszych wędrówek, położone w niedużej odległości od centrum Karlskrony. Na tym pagórkowatym terenie występuje duża różnorodność przyrody – pastwiska, płaskie, wygładzone skały oraz bogato ulistniony las. Przez rezerwat przebiega chętnie uczęszczany szlak.

Łatwo dostępny rezerwat

Teren rezerwatu obejmuje wysoki grzbiet górski zbudowany z granitów, znajdujący się na południowym cyplu, który ciągnie się w kierunku północ-południe aż do morza pomiędzy wyspami Verkö i Säljö. Na szczycie mierzącej 20 metrów góry dominuje podłoże skalne oraz wrzosowiska. Krzewy dzikiej róży, głogu i jeżyny porastają mniejsze obszary. Na mało urodzajnych glebach rosną charakterystyczne niskie, rozłożyste dęby, nieustannie wystawione na działanie warunków pogodowych i wiatru. Między grzbietami górskimi w pomniejszych trzęsawiskach rosną brzozy i łyzy. Chętnie uczęszczanym miejscem jest kąpielisko po zachodniej stronie półwyspu.

Piękne, stare pastwiska

Na południu i północnym zachodzie znajdują się tereny trawiaste, na których rosną leszczyna, jałowiec i pojedyncze buki. Teren na południe od drogi jest typowy dla obszarów pastwiskowych –

rosną tu imponujące dęby o rozłożystych koronach. Dzięki wypasowi krajobraz jest otwarty, co sprzyja starym dębom i roślinności pastwiskowej. Można tu zobaczyć krzyżownicę zwyczajną, ukwap dwupienny, dąbrówkę piramidalną i jastrzębiec gronkowaty, jak również orchidee: podkolan biały i kukułkę bżową. Na tych obszarach trawiastych porośniętych wiekowymi drzewami swoje siedlisko ma wiele rzadkich gatunków, takich jak ozorek

dębowy i błyskoporek skórzasty, jelonek rogacz, podłateczyn białoplamek oraz kilka rzadkich motyli.

Wykopaliska

W części południowej znajdują się wykopaliska obejmujące kamienne kręgi oraz dwie „leżące kury”, tzn. duże głazy osadzone na mniejszych kamieniach.

INFORMACJE

Dojazd: E22 kieruj się na Centrum, a następnie na Verkö, skręć w lewo na Knösö i jedź tą drogą do samego końca.

● N 56°10'06" E 15°39'53"

Udogodnienia: Parkingi, miejsca odpoczynku, ścieżka wędrowna, kąpielisko, toaleta

Utworzono w roku: 1982. Gmina: Karlskrona
Powierzchnia: 32 ha pow. gruntu
Właściciel gruntu i zarządca: Gmina Karlskrona

Podkolan biały

Odwiedzający Rezerwat Przyrody Uttorp, położony w południowej części wyspy Sturkö, znajdują się w najdalszym zakątku Archipelagu Blekinge, do którego można dotrzeć bez użycia łodzi. Z tego otwartego terenu przybrzeżnego można obserwować morze, a przy dobrej pogodzie widać stąd latarnię morską na wysepkach Utklippan. Obszar ten jest chętnie odwiedzany przez wielbicieli ptaków, zwłaszcza wiosną.

Uttorp to rezerwat przyrody o podłużnym i wąskim kształcie. Tereny przybrzeżne stanowią płaskie skały i bloki skalne oraz tereny pastwiskowe i skalne porośnięte jałowcem. Dalej na północ jest więcej wrzosowisk, obszarów trawiastych i dość rzadkich lasów, w których rosną m.in. stare dęby o rozłożystych koronach. Przez teren ten przebiega starannie wzniesiony mur kamienny w kierunku północ-południe.

Bogata flora

Rosnąca tu roślinność naczyniowa obejmuje takie gatunki jak świbka błotna i świbka morska, centuria czerwona i centuria nadbrzeżna, koniczyna rozdęta i chroniony gnidosz rozesłany, rosnące w strefie

przybrzeżnej, zaś w głębi lądu można natknąć się m.in. na kukułkę plamistą, podkolan biały, krzyżownicę zwyczajną i psią trawkę. Na terenie tym występuje także chroniony gatunek grzyba: goździeniec przydymiony.

Obserwacja ptaków

Uttorp to jedno z najlepszych miejsc w Regionie Blekinge do obserwacji przelatujących tu wiosną ptaków wodnych. Pod koniec marca dominuje tu edredon, a przy odrobinie szczęścia można zobaczyć turkana. Kwiecień należy do kaczek, gęsi, nurów i łabędzi. Zimą zaobserwować można bielika. Na terenie Uttorp zarejestrowano w sumie 218 gatunków ptaków, z których 75 ma tu swoje miejsca lęgowe.

Edredon

INFORMACJE

Dojazd: Jedź w kierunku kościoła Sturkö. Tuż przed kościołem znajduje się tablica informująca o rezerwacie.

● N 56°16'23" E 15°45'27"

Udogodnienia: Parking, miejsce odpoczynku

Utworzono: 1980. Powierzchnia: 15 ha

Właściciel gruntu: Osoby prywatne

Zarządca: Urząd Wojewódzki

Inne: Obszar Natura 2000

37 Hästholmen-Ytterön

W Rezerwacie Przyrody Hästholmen – Ytterön znajdują się łąki przybrzeżne, na których prowadzony jest wypas, jałowe nieużytki porośnięte jałowcem oraz uprawiane doliny ryftowe. Ten niewielki krajobraz rolniczy jest wynikiem kilkusetletniej działalności człowieka. To cenne z historycznego i kulturowego punktu widzenia środowisko archipelagu jest siedliskiem wielu gatunków zwierząt i roślin.

Człowiek zaczął użytkować tereny wokół miejscowości Hästholmen - Ytterön kilkaset lat temu. Na łąkach przybrzeżnych i pastwiskach pasły się krowy, a w lesie dębowym świnie miały pod dostatkiem żołędzi. Łąki nizinne koszone na potrzeby paszy dla zwierząt na zimę, a pola uprawiano. Kiedy w XIX w. wzrosła liczba ludności, krajobraz zmienił się radykalnie. Powierzchnia lasu skurczyła się, a zwiększył się areal pól uprawnych. W wyniku tego powstał otwarty krajobraz, który w dużej mierze zachował się do dziś. Aby zachować cenne środowisko kulturowe, tereny te nadal są koszone, poddawane wypasowi i uprawiane.

Otwarty krajobraz

Obszar Rezerwatu Przyrody Hästholmen - Ytterön zdominowany jest przez płaskie, wyglądzone skały z nieużytkami porośniętymi obficie krzakami jałowca.

Charakterystyczne dla tego terenu są przecinające krajobraz wąskie doliny ryftowe. Dawniej doliny te wykorzystywane były pod uprawę. Uprawa trwa tu po dziś dzień, na części terenów prowadzi się także wypas zwierząt.

Bogate w roślinność łąki przybrzeżne

Na północ od wsi Hästholmen rozpościera się rozległy obszar łąk przybrzeżnych. Łąki powstały w miejscu dawnych zatok i także obecnie czasem zalewane są wodą morską. Wzdłuż brzegu rośnie typowa roślinność tolerująca słoną wodę, np. sit Gerarda, mannica, soliurodek zielny, zawciąg nadmorski i świbka morska. Łąki od dawna kosi się i poddaje wypasowi. Dzięki temu roślinność na tym terenie jest bogata i różnorodna.

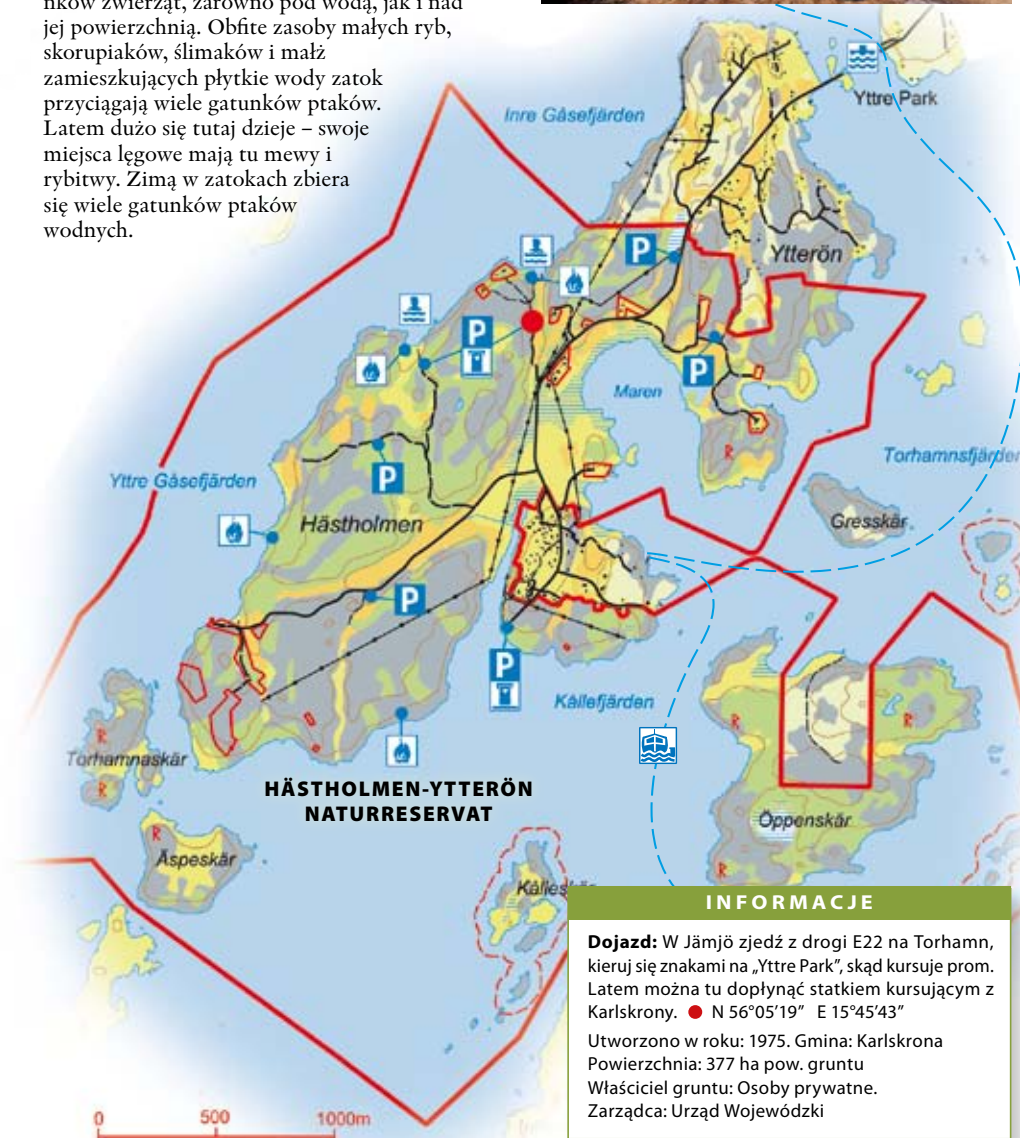

Wyspy

Mniejsze wysepki porośnięte są głównie przez krzaki jałowca. Na wyspie Öppenskär znajduje się ponadto las iglasty i torfowisko. Öppenskärsmossen to jedno ze szwedzkich torfowisk najbardziej wysuniętych na południowy wschód. Unikalne położenie torfowiska sprawia, że cieszy się ono dużym zainteresowaniem naukowców.

Różnorodność życia podwodnego

Duża część powierzchni rezerwatu znajduje się pod wodą. Swoje siedlisko ma tu wiele gatunków zwierząt, zarówno pod wodą, jak i nad jej powierzchnią. Obfite zasoby małych ryb, skorupiaków, ślimaków i małych zamieszkujących płytkie wody zatok przyciągają wiele gatunków ptaków. Latem dużo się tutaj dzieje – swoje miejsca lęgowe mają tu mewy i rybitwy. Zimą w zatokach zbiera się wiele gatunków ptaków wodnych.

38 Torhamns udde

Zapach morza, wrzosowiska i rozległe łąki przybrzeżne zachęcają do spacerów i wycieczek. Dobrze zachowany, otwarty krajobraz rolniczy Cypla Torhamn pełen jest zabytków archeologicznych i historycznych, a jego historia kulturowa sięga dalekiej przeszłości. Obszar ten jest także słynnym na skalę międzynarodową siedliskiem ptaków, które mają tu swoje miejsca lęgowe i miejsca odpoczynku.

Zachwycające klucze ptaków

Cypl Torhamns Udde to atrakcyjne miejsce wycieczek. Wiele osób przyjeżdża tu, by obserwować ptaki, głównie wiosną i jesienią, kiedy to przelatują tu ptaki migrujące. Szczególnie zachwycająco wyglądają klucze edredonów na początku kwietnia, kiedy to jednego dnia mogą tu przelecieć dziesiątki tysięcy osobników. W tym okresie przelatują tu także duże stada gęsi i siewkowców w drodze do swych miejsc lęgowych na północy.

Czarno-biały arystokrata

Również latem dużo się tutaj dzieje, kiedy to duża liczba ptaków w okresie lęgowym poszu-

kuje pożywienia w długich i płytkich zatokach. Najdostojniejszym z nich jest szablodziób w swym wyjątkowym czarno-białym kostiumie i z elegancko zadartym do góry, podłużnym dziobem.

Pastwiska pełne kwiecica

Dzięki wypasowi zwierząt krajobraz jest otwarty, a cenne dziedzictwo kulturowe może zostać zachowane. Ponadto wypas pozwala uratować wiele wrażliwych i rzadkich gatunków, które mogą rozwijać się tylko na terenach otwartych. Na cyplu rosną np. piękne orchidee – kukulka

Szablodziób

plamista i podkolan biały. Kwitnie tu także zdrojok błyszczący i gnidosz rozesłany. Obie te rośliny są w Szwecji objęte ochroną, co oznacza, że mogą wyginąć, o ile nie zostaną podjęte odpowiednie działania. Jednym z takich działań jest dbanie o pastwiska na Cyplu Torhamn.

Życie pod powierzchnią wody

Zatoki wokół Cypla Torhamn to ważne obszary dla żyjących tu ryb. W płytkich wodach jest mnóstwo pożywienia – małże, ślimaki i małe skorupiaki. Na dnie obficie występują glony. Żyje tu m.in. kilka gatunków glonów ramienicowych – gromady glonów zawierających wapno, co sprawia, że są „twarde” w dotyku. Ramienicowe wymagają odpowiedniego środowiska; jeśli w wodzie będzie zbyt dużo substancji odżywczych, znikną.

INFORMACJE

Dojazd: W Jämsjö zjedź z drogi E22 na Torhamn. Od kościoła Torhamns Kyrka jedź prosto na południe.
● N 56°04'50" E 15°50'30"

Udogodnienia: Parkingi, miejsca odpoczynku, ścieżka wędrowna, toaleta i wieża obserwacyjna ptaków. Ułatwienia dostępu.

Utworzono w roku: 1977. Gmina: Karlskrona
Powierzchnia: 115 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Osoby prywatne. Zarządca: Urząd Wojewódzki

39 Steneryds lövängar

Rezerwat Przyrody Steneryds Lövängar obejmuje pozostałości dawnego krajobrazu kulturowego, o który nadal dba się tradycyjnymi metodami. W ten sposób zachowuje się charakterystyczną dla tego typu terenów roślinność oraz tradycyjne metody uprawy.

Dawniej łąki leśne były wykorzystywane na potrzeby zimowej paszy dla zwierząt. Trawy i rośliny zielne ścinano, a drzewa ogławiano. Łąki leśne są na przemian nasłonecznione i zacienione, dzięki czemu na niewielkim obszarze może rozwijać się wiele gatunków roślin o szczególnych potrzebach. Rośnie tu obficie zawilec gajowy, przyłaszczka, pierwosnek lekarski, szelężnik większy, dzwonek brzoskwiolistny, czarkęcis łąkowy, a w maju także kukulka bzoowa.

Jak wykorzystywano łąki sto lat temu?

Nawożenie. W kwietniu, po stopnieniu śniegu, gromadzono liście, a następnie je palono. Popiół rozrzucano po łące jako nawóz.

Koszenie. W lipcu, po zakwitnięciu większości roślin i wytworzeniu nasion, łąkę koszone. Jako że rośliny zdążyły wytworzyć nasiona przed koszeniem, spek-

trum gatunków było inne, niż gdyby na łące prowadzono wypas. Co roku, zwykle w trzecią sobotę lipca, urządza się zabawę z okazji sianokosów, w której uczestniczyć mogą turyści.

Wypas. Po sianokosach na łąki w rejonie Oxbacken, Kalvhagen i Hästbacken wpuszczano zwierzęta.

Korony drzew – ogławianie. W sierpniu, po zwiezieniu siana, drzewa ogławiano. Na tutejszych łąkach ogławianie prowadzono do czasu II Wojny Światowej.

Hästhallen (Hala Koni) – największy zbiór petroglifów w Blekinge

W epoce brązu, 3 tysiące lat temu, w skałach

Co roku na łąkach Steneryds Lövängar organizuje się zabawę w związku z sianokosami.

wyryto postaci i znaki. Petroglify te znane są od końca XVIII w. Wtedy krajobraz był tu całkowicie otwarty, obecnie zaś rośnie tu las sosnowy. Petroglify obejmują ok. 150 rysunków na powierzchni 20 x 10 m. Jest tu 85 łodzi, 18 odcisków stóp, 10 rysunków zwierząt, dwie postaci ludzkie, trzy figury koliste i kilkanaście nieokreślonych figur oraz ok. 20 rytów dołkowatych.

Nazwa pochodzi od dwóch rysunków koni

Koń pojawił się w Skandynawii w epoce brązu. W ówczesnym społeczeństwie miał on szczególnie status – przypisywano mu nadprzyrodzone moce.

Petroglify na petroglifach

W ciągu ostatniego tysiąclecia w Hali Koni wyryto nowe obrazy. Część z nich została wyryta jeden na drugim, przy czym nie pochodzą one z tego samego okresu.

Fakt, że to właśnie w tym miejscu wyryto tak wiele petroglifów, świadczy o tym, że musiało to być ważne miejsce kultu i spotkań.

INFORMACJE

Dojazd: W Jämjö zjedź z drogi E22 na Torhamn. Jedź tą drogą jeszcze przez 7,5 km aż do Steneryd. Ok. 300 m. na południe od parkingu znajduje się tablica kierująca na Möckleryd oraz „Hällristningar”
● N 56°07'28" E 15°49'54"

Utworzono w roku: 1964. Gmina: Karlskrona
Powierzchnia: 7 ha
Właściciel gruntu: Osoby prywatne.
Zarządca: Urząd Wojewódzki

Spacerujący po Rezerwacie Przyrody Hallarumsviken zobaczą tereny skalne porośnięte lasem dębowym, strome urwiska z dolinami ryftowymi oraz wspaniałe widoki na porośnięty drzewami liściastymi krajobraz typowy dla Blekinge

W rezerwacie Hallarumsviken skały wpadają stromo do zatoki z 30-metrowej wysokości. Wiele punktów widokowych oferuje wspaniały widok na archipelag. Nad koronami lasu dębowego widać skrzącą się taflę wody, krzaki jałowca, laski bukowe, a w oddali – zarys Karlskrony. Krajobraz przecinają niewielkie doliny ryftowe. Tutaj las dębowy jest zacieniony. Teren przeplatany jest polami uprawnymi i pastwiskami. Przed szereg Vassaskär otwiera się widok na łąkę, na której świętuje się Noc Świętojańska. Na łąkach jest czerwono i żółto – to kwitnie kukułka bzowa. W okresie przesilenia letniego, pod wieczór, wyraźnie czuć zapach podkolanu białego. Rezerwat jest popularnym miejscem rekreacyjnym.

INFORMACJE

Dojazd: W Jämjö zjedź z drogi E22 na Torhamn. Rezerwat znajduje się 4 km dalej po prawej stronie.

Anordningar: P-platser, strövstigar, rastplatser, skärm-skydd. \odot N 56°09'19" E 15°49'39"

Udogodnienia: Parkingi, ścieżki wędrowne, miejsca odpoczynku, wiatrochrony.

Utworzono w roku: 1973. Gmina: Karlskrona
Powierzchnia: 43 ha pow. gruntu. Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody. Zarządca: Urząd Wojewódzki

Rezerwat Przyrody Stora Rom obejmuje lasy naturalne z przewagą dębu rosnące na prastarym płaskowyżu, który stromo opada ku zatoce Hallarumsviken. Oprócz lasów dębowych rosną tu krzewy jałowca. Są tu też płaskie, zaokrąglone skały oraz mozaika niewielkich mokradeł. W pobliżu morza znajduje się wąska łąka przybrzeżna oraz zagajnik brzozywy.

Część buków rosnących w lesie jest bardzo stara, a ich korony są rozłożyste i gęste. Pnie porośnięte są porostami, z których część to bardzo rzadkie gatunki. Zbocze wpadające do morza porasta ka-pryfolium, które pnie się wysoko po pniach dębów. Gdzieś tam rośnie bluszcz. Nisko przy ziemi rośnie tu wrzos, borówka czarna i śmiałek pogięty. Na bardziej urodzajnych glebach rośnie przytulia wonna, przylaszczka, gwiazdnica wielkokwiatowa, fiołek psi i groszek skrzydlasty.

Żaby i traszki

W części małych mokradeł znajdujących się w lesie latem ikrzą się żaby. W mokradłach utrzymujących wodę przez cały rok parzy się traszka grzebieni-asta. Obfite zasoby martwych drzew stanowią siedlisko dużej liczby owadów nadrzewnych, głównie chrząszczy. Na terenach wilgotnych wokół mokradeł rośnie bażyna czarna. Mokradła porasta trzęślica modra, turzycza pospolita, mietlica rozłogowa, a wzdłuż brzegów występuje żurawina i rozmarny leśny.

Prastary płaskowyż pochyla się stromo ku zatoczce Flågen

Płaskowyż zbudowany jest ze skał granitowych. Ziemię uprawne obejmują powierzchnię płaskowyżu oraz strome zbocze po stronie zachodniej. Łąka Sjöängen przy plaży to dawna łąka kośna, która po zaprzestaniu upraw była wykorzystywana jako pastwisko.

INFORMACJE

Dojazd: W Jämjö zjedź z drogi E22 na Torhamn. Rezerwat znajduje się 5 km dalej po prawej stronie.

\odot N 56°08'26" E 15°49'32"

Anordningar: P-plats, rastplatser, strövstig

Udogodnienia: Parkingi, miejsca odpoczynku, ścieżka wędrowna. Utworzono w roku: 2001. Gmina: Karlskrona. Powierzchnia: 20 ha. Właściciel gruntu: Urząd Ochrony Przyrody. Zarządca: Urząd Wojewódzki

42 Utklippan

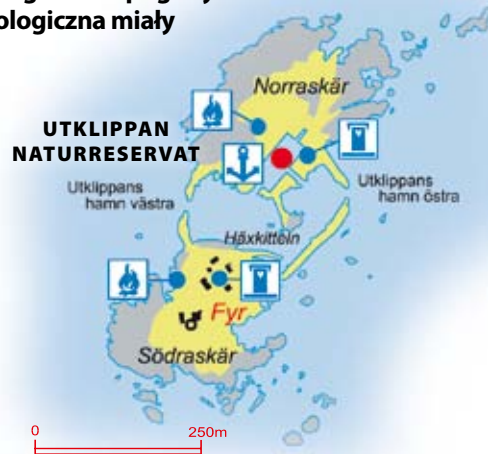
Utklippan to grupa szwedzkich wysp najbardziej wysunięta na południowy wschód. Znajduje się tu popularny i dobrze chroniony port dla jachtów przeznaczonych do żeglugi dalekomorskiej w drodze na lub z Morza Bałtyckiego. Większość pewnie słyszała już nazwę Utklippan w radiowych prognozach pogody.

Tutejsza latarnia morska oraz stacja meteorologiczna miały istotne znaczenie dla żeglugi morskiej.

Utklippan składa się z dwóch niemal nagich wysp: Norraskär i Södraskär, pomiędzy którymi znajduje się chroniony port. Na wyspie Södraskär dawniej mieszkał latarnik z rodziną. Jest tu też schronisko czynne w okresie letnim. W marinie można zacumować prywatną łódź.

Ptaki migrujące i foki

Utklippan to miejsce odpoczynku wielu gatunków ptaków migrujących, przelatujących tu wiosną i jesienią. Klub Ornitologiczny w Karlskronie od 1964 r. prowadzi tu badania nad życiem ptaków i obrządkuje poszczególne osobniki. Płaskie skały wokół wyspy są domem największej w Blekinge kolonii foki szarej.

Raj dla ropuch

W zagłębieniach skalnych na Utklippan wypełnionych słoną wodą dobrze czują się ropucha paskówka i ropucha zielona. Ropucha paskówka znajduje się na liście gatunków zagrożonych. Występuje ona w południowej i południowo-zachodniej Szwecji, a w regionie Blekinge można ją napotkać w kilkunastu miejscach wzdłuż wschodniego wybrzeża i na półwyspie Listerlandet. Ropucha zielona, będąca gatunkiem chronionym, rozmnaża się tylko w trzech miejscach w Szwecji, z których dwa znajdują się w regionie Skåne, a trzeci tutaj, na Utklippan. Za przyczynę kurczenia się populacji tych dwóch gatunków ropuch uważa się zarastanie łąk przybrzeżnych i terenów podmokłych oraz eutrofizację.

Foka szara

Ropucha zielona

INFORMACJE

Dojazd: Można tu dotrzeć jedynie własną łodzią. ● N 55°57'17" E 15°42'13"

Udogodnienia: Marina, schronisko, toaleta, miejsca odpoczynku.

Utworzono w roku: 1988. Gmina: Karlskrona. Powierzchnia: 13 ha pow. gruntu
Właściciel gruntu: Państwowy Urząd Nieruchomości.

Zarządca: Urząd Wojewódzki

43 Högasand

Rezerwat Przyrody Högasand obejmuje piaszczyste i w większości porośnięte sosną tereny wału przybrzeżnego, tzw. wału litorynowego, wzdłuż mierzącego prawie 3 km odcinka między wsiami Eriksholm i Trolleboda. W tym rzadkim środowisku żyje wiele niezwykłych gatunków.

Na tych suchych i ciepłych terenach piaszczystych oraz na pniach ogromnych sosen dobrze czuje się wiele zagrożonych wyginieciem i wymagających ochrony gatunków owadów i porostów. Wiele z nich dostosowało się do tego nietypowego dla regionu Blekinge środowiska. Odnotowano tu na przykład występowanie bardzo rzadkiego w skali

kraju chróścika inkrustowanego. Porost ten jest w Szwecji gatunkiem zagrożonym wyginieciem i dlatego spoczywa na nas szczególna odpowiedzialność za jego zachowanie i stworzenie mu w Högasand jak najlepszych warunków do życia.

Mrówkolew dobrze czuje się w piasku

W nasłonecznionych częściach rezerwatu występuje wiele błonkówek i pszczoł samotnic, a larwy mrówkolwowych wykopują w piasku małe dołki, w których czatują na swoje ofiary. Pośród ptaków można tu zobaczyć m.in. lerkę, lelka zwyczajnego, siniaka, czubatkę i krzyżodzioba.

Dołki mrówkolwa

INFORMACJE

Dojazd: W Fågelmara zjedź z drogi E22, jedź na Kristianopel, a następnie przez ok. 2 km jedź drogą wzdłuż wybrzeża na północ.
● N 56°16'49" E 16°01'43"
Udogodnienia: Szlak konny i wędrowny
Utworzono w roku: 2005. Gmina: Karlskrona
Powierzchnia: 95 ha. Właściciel gruntu:
Osoby prywatne i Urząd Ochrony Przyrody.
Zarządca: Urząd Wojewódzki

Pozostałe rezerваты przyrody w Blekinge

Zob. lokalizację rezerwatów na mapie na str. 4. Są one oznaczone kolorem zielonym. ●

44 Sölvesborgsviken

Zatoka morska obfitująca w ptaki.

45 Valje

Przybrzeżne lasy liściaste i tereny trawiaste porośnięte dębami.

46 Bröotalyckorna

Bogaty w różnorodne gatunki las bukowy. Gminny rezerwat przyrody

47 Hjärthalla

Las liściasty na jednym z ostańców półwyspu Listerlandet.

48 Spraglehall

Łąki przybrzeżne pod wypas, obfitujące w orchidee.

49 Skinsagylet

Dolina ryftowa o stromych zboczach, porośnięta bukiem i grabem.

50 Holje

Nietknięty las o dużej różnorodności biologicznej.

51 Lilla Nyteboda

Las liściasty na terenie o dużej różnicy poziomów.

52 Mulatorp

Samotne gospodarstwo na obszarze leśnym obejmującym łąki i pastwiska.

53 Siggaboda södra

Las chroniony na obszarze rezerwatu Siggaboda w Kronoberg.

54 Åmma

Obszar lasów i łąk przeznaczony pod wypas w pobliżu rzeki Mörrumsån.

55 Hönebygget

Las bukowy wzdłuż rzeki Mörrumsån.

56 Elleholm

Las liściasty, głównie dębowy, z dodatkiem sosny.

57 Fölsö

Wyspa przeznaczona pod wypas z dogodnymi warunkami do kąpielii.

58 Eriksberg

Największy rezerwat dzikich zwierząt w Północnej Europie. Dostęp ograniczony.

59 Hoka

Porośnięty lasem grzbiet ozu i odcinek rzeki Mieån.

60 Grimsmåla

Oz i krajobraz kulturowy w dolinie rzeki Mieån.

61 Loberget

Dawny krajobraz kulturowy na obszarze leśnym.

62 Bökemåla

Krajobraz morenowy na pagórkowatym obszarze leśnym, obfitującym w ptaki.

63 Gummagölsmåla

Las liściasty na dawnych terenach koszonych obok rzeki Bräkneån.

64 Hjärtsjömåla

Stary las sosnowo-świerkowy na pofałdowanym terenie, bez ścieżek i szlaków.

65 Långehall

Niedostępny, różnorodny teren leśny obfitujący w grzyby.

66 Tattamåla

Bogate życie roślinne i zwierzęce w krajobrazie o charakterze lasu naturalnego.

67 Kvallåkra och 68 Östra Kvallåkra

Lasy liściaste na blokach skalnych i stromych zboczach.

69 Persgårde

Lasy liściaste ma podmokłych łąkach i pastwiskach.

70 Björkeryd

Przepiękny, różnorodny krajobraz kulturowy w dolinie rzeki Bräkneån.

71 Pagelsborg

Oz porośnięty grubymi dębami i lipami.

72 Sonekulla

Obszar ujścia rzeki Bräkneån obejmujący różne gatunki drzew oraz łąki przybrzeżne

73 Trofta

Las i łąki zalewowe obok jeziora Nässjön.

74 Wallanders Åbacka

Stary las liściasty z terenami porośniętymi świerkiem.

75 Moabacken

Obszar leśny o różnorodnym drzewostanie na zachód od Kallinge.

76 Yttre Stekön

Słynie z dużych zasobów cisa.

77 Göljahlult

Słynie z bogatych zasobów świerka węzowego.

78 Vantakalleberget

Naturalny las iglasty będący siedliskiem wielu gatunków zwierząt.

79 Blåningsmåla

Stary las z przewagą topoli osiki, duże zasoby martwych drzew.

80 Finnbaden

Zbocze leśne z podmokłą łąką obok rzeki Nättrabyån.

81 Gröngölsmåla

Naturalny las iglasty na terenie o dużej różnicy poziomów.

82 Alnaryd

Oz o stromych zboczach opadających ku rzece Nättrabyån.

83 Tolseboda

Stary las bukowy będący siedliskiem wielu chrząszczy.

84 Store mosse

Trzęsawisko ubogie w substancje odżywcze, w którym dobrze czują się bekas ksyk, żuraw, nur czarnoszy i rybołów.

85 Värmansnäs

Niewielki półwysp porośnięty obficie dębem i bukiem.

86 Arvidstorp

Dobrze zachowany oz, przepięknie położony na zachodnim brzegu jeziora Arvidstorpssjön.

87 Skuremåla

Obszar ozu i delty pozostałych po stopnieniu lądolodu, tereny pod wypas.

88 Mölleryd

Oz porośnięty sosną, dębem i świerkiem.

89 Gise Höna

Niewielki obszar porośnięty lasem bukowym, nietknięty od 1922 r.

90 Tallet

Las naturalny na wypalonym terenie, porośnięty sosną, brzozą i świerkiem.

91 Treklasen

Tereny skaliste porośnięte grubymi dębami i częściowo lasem liściastym.

92 Jordö

Tereny skaliste porośnięte grubymi dębami i częściowo lasem liściastym.

93 Rollös

Skalista wyspa z pozostałościami działalności wojskowej.

94 Lyckeby ekebacke

Średniowieczne miejsce zebrań, obecnie pastwisko z grubymi dębami.

Półwysp Göhalvön

95 Prästamarken

Pofałdowany teren porośnięty sporą liczbą grubych szlachetnych drzew liściastych.

96 Västra Skällön

Łatwo dostępny obszar obejmujący płaskie skały, łąki i podmokłe łąki przybrzeżne, atrakcyjny jako kąpielisko.

97 Järkö

Wyspa o dużej wartości kulturowej z pięknymi skalistymi plażami po południowo-wschodniej stronie.

98 Svenö

Jedna z pereł archipelagu, atrakcyjne kąpielisko i miejsce wędrówek.

99 Färskesjön

Rozległe tereny skalne z różnorodnym lasem naturalnym, obejmującym drzewa liściaste i sosnę wokół jeziora Färskesjön.

100 Häljarum

Niewielki obszar piaszczysty, żyje tu kilka niezwykłych gatunków roślin i zwierząt.

101 Södra Flymen

Stary las świerkowy z dodatkiem sosny i różnych drzew liściastych.

102 Bråtabron

Obszar leśny obejmujący dwa jeziora i dwie wyspy.

Przyroda w regionie Blekinge jest objęta różnorodną ochroną

Rezerwat przyrody

Rezerwat przyrody jest najpopularniejszą formą obszarowej ochrony przyrody. Rezerваты zakłada się w celu ochrony wartości przyrodniczych oraz biologicznej różnorodności lub w celu zachowania obszaru na potrzeby rekreacyjne i turystyczne. Na terenie rezerwatu przyrody obowiązują szczególne przepisy, zarówno w odniesieniu do właściciela terenu, jak i jego użytkowników. Każdy rezerwat posiada plan ochrony określający zadania ochronne do wykonania w celu zachowania lub poszerzenia cennych wartości przyrodniczych lub rekreacyjnych. W regionie Blekinge istnieje ponad 100 rezerwatów przyrody.

Dziedzictwa przyrody

Dziedzictwa przyrody to niewielkie obszary, w których występują interesujące wartości przyrodnicze lub pojedyncze cenne obiekty przyrodnicze, jak np. kotły wirowe, głazy narzutowe lub wspaniałe okazy wiekowych drzew. Dziedzictwo przyrody to jedna z najstarszych form ochrony przyrodniczych w Szwecji. W regionie Blekinge znajduje się 78 obszarów lub obiektów posiadających status dziedzictwa przyrody. Pierwszy raz taki status nadano już w 1919 r. Obecnie nie stosuje się już tak powszechnie oznakowywania dziedzictwa przyrody.

Rezerwat kultury

Rezerваты kultury ustanawia się w celu zachowania cennych wartości kulturowych. Rezerwat kultury to stosunkowo nowa forma ochrony, wprowadzona z chwilą ustanowienia Kodeksu Ochrony Przyrody w 1999 r. Obecnie jedynym w Blekinge rezerwatem kultury jest park zdrojowy Ronneby Brunnsparck i jest on jednym z 41 rezerwatów kultury w Szwecji.

Natura 2000

Natura 2000 to program sieci cennych obszarów przyrodniczych objętych ochroną na terytorium UE. Celem programu jest zapobieganie wyginięciu gatunków zwierząt i roślin oraz niszczeniu ich naturalnych siedlisk. Na obszarach mających status Natura 2000 muszą występować siedliska przyrodnicze lub gatunki wymienione w unijnej dyrektywie. Obszary Natura 2000 są wyznaczone przez państwa członkowskie, które również odpowiadają za zachowanie ich cennych wartości. W Szwecji rozpoczęto prace związane z wyznaczeniem obszarów Natura 2000 w 1996 r. po wejściu Szwecji do UE. W regionie Blekinge znajduje się łącznie 186 obszarów Natura 2000. Większość rezerwatów opisanych w niniejszej publikacji jest objęta programem Natura 2000.

Ochrona biotopów

Ochrona biotopów stosowana jest w odniesieniu do mniejszych obszarów będących środowiskiem życia zagrożonych gatunków roślin i zwierząt. Generalnie ochrona biotopów ma na celu zachowanie różnorodności biologicznej w krajobrazie rolniczym. Ochronie podlegają aleje, kamienice, wyspy roślinne oraz kamienne mury znajdujące się na terenach uprawnych.

Szczególne ochrona biotopów na ziemiach rolniczych może dotyczyć łąk oraz pastwisk naturalnych. Na terenach leśnych chronione są np. starsze lasy, w których dawniej prowadzono wypas. W regionie Blekinge znajduje się 15 obszarów objętych szczególną ochroną biotopów na ziemiach uprawnych oraz ok. 150 na terenach leśnych.

Obszar ochrony zwierząt

W celu zapewnienia ochrony zwierzętom szczególnie wrażliwym za zakłócenia można ustanawiać obszary ochrony ptaków oraz obszary ochrony fok. W stosunku do takich obszarów obowiązuje zakaz przebywania w nich w określonym czasie w ciągu roku, przede wszystkim w okresie lęgowym, zwykle od 1 kwietnia do 15 lipca. W regionie Blekinge znajdują się 152 obszary ochrony ptaków oraz jeden obszar ochrony fok.

Samiec edredona

Działania ochronne

Wiele wartości przyrodniczych występujących w naszych rezerwach przyrody wymaga podejmowania działań ochronnych w celu ich zachowania. Zadania ochronne określa się w planie ochrony. Należy do nich utrzymanie gleby poprzez koszenie łąk, wypas, karczowanie i przerzedzanie. Prowadzi się również znaczące działania na potrzeby udostępnienia obszarów przyrody społeczeństwu poprzez urządzenie udogodnień, takich jak parkingi, szlaki wędrownie, miejsca do grillowania itp.

Do zadań związanych z zarządzaniem obszarami chronionymi należy również oznaczanie granic rezerwatów, urządzenie tablic informacyjnych oraz informowanie na stronie internetowej urzędów wojewódzkich. Za rezerваты przyrody ustanowione na szczeblu centralnym odpowiadają urzędy wojewódzkie, a zadania ochronne prowadzi się we współpracy z gminami, właścicielami gruntów, użytkownikami i przedsiębiorcami.

Nie przeszkadzać – nie niszczyć

Prawo publicznego dostępu do lasów i obszarów przyrodniczych daje nam wyjątkową możliwość swobodnego przebywania na łonie szwedzkiej natury. Należy jednak przestrzegać pewnych zasad.

Prawo publicznego dostępu do lasów i obszarów przyrodniczych to jedna z naszych wolności, jednak wolność ta obwarowana jest pewną odpowiedzialnością. Nie wolno nam wyrządzać szkód w środowisku naturalnym ani zakłócać życia zwierząt. Należy też uwzględniać prawa właściciela gruntu oraz innych ludzi.

Dzięki prawu publicznego dostępu do lasów i obszarów przyrodniczych masz prawo:

- *Palić ogniska na terenie, na którym nie wyrządzi to szkód dla środowiska.*
- *Rozbić namiot na jeden dzień, o ile jest to z dala od zabudowań.*
- *Jeździć konno na terenie, na którym nie wyrządzi to szkód.*
- *Zbierać jagody, grzyby i kwiaty. Nie wolno jednak łamać gałęzi ani zrywać roślin znajdujących się pod ochroną.*
- *Jeździć po drogach prywatnych, które nie są wyłączone z ruchu. Ustawa o prowadzeniu pojazdów w terenie zabrania jazdy samochodem po gruntach nieuprzedzonych.*
- *Zabrać ze sobą psa, najlepiej na smyczy. W okresie od 1 marca do 20 sierpnia obowiązuje absolutny zakaz wyprowadzania psów bez smyczy*

W rezerwacie przyrody obowiązują szczególne przepisy

W rezerwacie może obowiązywać zakaz palenia ognisk poza wyznaczonymi miejscami do grillowania lub zakaz jazdy konnej bądź zakaz rozbijania namiotów na terenie całego rezerwatu. Każdy rezerwat ma własne przepisy, z którymi można się zapoznać na stronie internetowej urzędu wojewódzkiego lub na tablicach informacyjnych znajdujących się na terenie rezerwatu.

Rezerwat biosfery Archipelag Blekinge – morze możliwości

Krajobraz wybrzeża Blekinge charakteryzuje mozaika lasów liściastych oraz rozległych terenów trawiastych porośniętych dębem, sięgających brzegu morza. Obszar przybrzeżny jest ozdobiony wyspami i szkieletami przypominającymi naszyjnik z pereł, na których występują interesujące wartości kulturowe i cenne wartości biologiczne – zarówno nad, jak i pod powierzchnią wody.

W 2011 r. Archipelag Blekinge został ustanowiony rezerwatem biosfery przez organizację UNESCO, będącą organem ONZ. Na świecie jest w sumie 620 rezerwatów biosfery, w tym

pięć w Szwecji. Status rezerwatu biosfery pozwala prowadzić wzmożone działania na rzecz zrównoważonego społeczeństwa oraz promować równowagę między kulturą, naturą i rozwojem cywilizacyjnym. Umożliwia on też współpracę oraz wymianę wiedzy i doświadczeń na poziomie międzynarodowym. Rezerwat biosfery jest obecnie prowadzony w ramach organizacji non-profit i przyświecają mu trzy główne cele:

- *Zachowanie różnorodności kulturowej i biologicznej, ekosystemów i krajobrazów*
- *Rozwój społeczny w długofalowo zrównoważony sposób*
- *Wspieranie wiedzy i doświadczeniem poprzez edukację i działalność badawczą*

**BLEKINGE
ARKIPELAG**

Więcej informacji na www.blekingearkipelag.se

Zapraszamy do ośrodka przyrody Naturum Blekinge

Naturum to ośrodek przyrody, którego zadaniem jest pomóc Ci w poruszaniu się po obszarach przyrodniczych oraz przekazać wiedzę na temat roślin, zwierząt oraz sposobów kształtowania środowiska naturalnego i krajobrazu przez człowieka.

W ośrodku przyrody Naturum Blekinge znajdują się wystawy tematyczne oraz dostępne są informacje na temat przyrody Regionu Blekinge, wyjątkowych miejsc, które warto zobaczyć, ochrony przyrody, dostępnych form rekreacji oraz wielu innych ciekawych spraw.

W lesie Brunnskoggen znajduje się oznaczona ścieżka o długości 1,5 km. W parku można wybrać się na spacer ścieżką dendrologiczną obejmującą 48 różnych gatunków drzew i krzewów. W Naturum Blekinge każdy członek rodziny znajdzie coś dla siebie.

Wycieczki szkolne - rezerwacja

Ośrodek przyrody przyjmuje wycieczki szkolne po dokonaniu rezerwacji. Zwiedzający mogą obejrzeć wystawy oraz zwiedzić park z przewodnikiem po wcześniejszym ustaleniu zakresu zwiedzania.

Wycieczki z przewodnikiem

- Codziennie o godz. 13: „Karmienie zwierząt”, bezpłatna.
- Codziennie o godz. 14 w okresie letnim: „Zwiedzanie parku zdrojowego Brunnsparken”, 40 SEK/osoba dorosła.
- Poniedziałki i środy: „Historia natury i kultury”
- Wtorki i czwartki: „Drzewa i rośliny”
- Piątki: „Wycieczka z przewodnikiem po ścieżce przyrodniczej”

Zapraszamy do Budyńku Gimnastyki w parku Ronneby Brunnsparke.

Tel. 0457-168 15

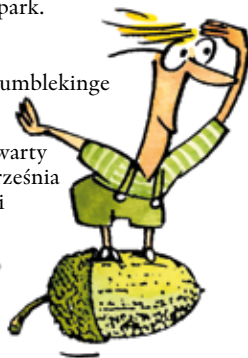
www.naturumblekinge.se

www.facebook.com/naturumblekinge

Godziny otwarcia

Ośrodek przyrody jest otwarty codziennie od maja do września oraz w weekendy wiosną i jesienią. Wstęp wolny!

naturum
Blekinge

*Na naszej stronie internetowej dostępne są większe mapy
oraz dodatkowe informacje www.lansstyrelsen.se/blekinge*